

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення формування операційних витрат
торговельних підприємств (на прикладі ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ
ЮГТОРГСЕРВІС»))»

Виконавець:

студент ФМОІТ група 42

Міхін Артем Артурович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1. Сутнісні характеристики операційних витрат торговельних підприємств	6
1.2. Організаційно-методичні аспекти обліку витрат на торговельних підприємствах.....	13
1.3. Управлінські аспекти обліку витрат торговельних підприємств	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»	27
2.1. Характеристика торговельної діяльності та організації обліку на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».....	27
2.2. Документальне оформлення формування витрат операційної діяльності підприємства.....	37
2.3. Практичні аспекти обліку операційних витрат на підприємстві	42
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».....	51
3.1. Аналіз динаміки та ефективності витрат операційної діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».....	50
3.2. Організаційні аспекти внутрішнього контролю операційних витрат торговельних підприємств.....	62
3.3. Напрямки удосконалення обліку, контролю та аналізу операційних витрат торговельних підприємств.....	69
ВИСНОВКИ.....	78
Список використаних джерел.....	84
Додатки.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах євроінтеграційного розвитку підприємств національної економіки загалом та ,зокрема, торговельного сектора України, пріоритетним є забезпечення достатнього рівня їх конкурентних переваг та конкурентоспроможності. Одним із векторів досягнення конкурентних переваг є оптимізація підприємницьких витрат, якої можна досягти маючи достовірне інформаційне підґрунтя формування облікової інформації. Підприємницькі структури торговельної сфери повинні приділяти значну увагу організаційно-методичним аспектам обліково-аналітичного забезпечення та контролінгу операційних витрат, які посідають важливе місце в управлінні підприємством, що зумовлено їх вирішальним впливом на формування фінансового результату та показників фінансового стану. Відтак, перед торговельними підприємствами гостро постає проблема підвищення ефективності формування облікової інформації в системі управління підприємницькими витратами, вирішення якої сприятиме формуванню передумов для успішного здійснення торговельної діяльності. Забезпечення відповідного рівня ефективності актуалізує проблематику обліково-аналітичного забезпечення управління операційними витратами торговельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення формування операційних витрат, відображення у фінансовій звітності ґрунтовно досліджені такими вітчизняними науковцями, як Акімова Н. С, Топоркова О. В., Наумова Т. А., Верзілова Г. Р., Волошина-Сідей В. В., Головацька С.І., Добрунік Т.П., Згалат-Лозинська Л., Замула О., Косяк А.П., Литовченко О.Ю., Лопатовська О.О., Медвідь Л.Г., Воронко Р.М., Редченко К.І., Мельничук І.І., Мисака Г. В., Овчарова Н. В., Кравченко О. В., Устик Є. С. Омецінська І., Подмешальська Ю.В., Феофанов Л.К., Романова О.В., Реслер М. В. Захаркевич В. М. та ін.

Віддаючи увагу дослідникам, що зробили вагомий внесок у вивченні зазначеної проблематики обліково-аналітичні аспекти управління витратами є вкрай важливими та потребують подальшого дослідження на рівні підприємницьких структур торгівлі.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-прикладних аспектів обліково-аналітичного забезпечення формування операційних витрат торговельних підприємств

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- розглянути сутнісні характеристики операційних витрат торговельних підприємств;
- вивчити організаційно-методичні аспекти обліку витрат на торговельних підприємствах;
- визначити управлінські аспекти облік витрат торговельних підприємств;
- надати загальну характеристику діяльності та організації обліку ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»;
- охарактеризувати документальне супроводження формування витрат операційної діяльності підприємства;
- визначити практичні аспекти обліку операційних витрат ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»;
- провести аналіз динаміки та ефективності витрат операційної діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»;
- визначити напрямки удосконалення обліку, контролю та аналізу операційних витрат торговельних підприємств.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» в частині процесу формування операційних витрат

Предметом дослідження є теоретично-методичні основи та практичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення формування операційних витрат торговельних підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи стали діалектичний метод пізнання та системний підхід до аналізу економічних явищ та процесів, що дало можливість комплексно провести дослідження проблеми формування операційних витрат. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи: спостереження, порівняння, абстракції, індукції і дедукції, вимірювання взаємозв'язків, поєднання аналізу та синтезу, узагальнення, а також методи економічного аналізу.

Інформаційною базою дослідження нормативні документи, які регламентують порядок документального забезпечення та обліку операційних витрат, їх відображення в системі оподаткування торговельних підприємств, фахові публікації провідних вчених, професійних періодичних видань; публічна інформація щодо діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»; первинні документи, облікові реєстри, фінансова звітність досліджуваного підприємства.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези: Міхін А.А. Облікове забезпечення операційних витрат торговельних підприємств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану: тези доповідей підсумкової студентської конференції ФМОІТ, присвяченої 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників.* ОНЕУ (10-12 квітня 2024 р). Одеса. ОНЕУ. 2024. С. 104-106.

РОЗДІЛ 1. ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутнісні характеристики операційних витрат торговельних підприємств

Торгівля представляє собою вид економічної діяльності, основою функціонування якої є купівля-продаж товарів. Вона є однією з провідних галузей економіки України, лідируючою, як за кількістю суб'єктів господарювання, так і за чисельністю зайнятих працівників. За даними Державної служби статистики, станом на 2021 рік, підприємства у сфері торгівлі займають 36,7% від загальної кількості усіх суб'єктів господарювання, у ній зайнято 25,8% робітників від загальної чисельності працюючих [9]. Торгівля сприяє підтримці вітчизняних виробників, збільшенню їх конкурентоспроможності та наповненню бюджету країни.

Сучасний стан фінансової і економічні інститути управління негативно впливає на виконання українського бюджету та загальну тенденцію погіршення рівня життя людей, в загалом призводить до низького рівня функціонування підприємства та їх конкурентоспроможність, особливо в такій галузі, як торгівля

В умовах нестабільної політичної та економічної ситуації на товарному ринку і послуг для подолання диспропорцій між операційним прибутком окремих товарних груп торгового підприємства та його доданою вартістю, яка вказує на амортизацію капітал, вкладений власниками, не тільки не забезпечує відшкодування вкладень, а й призводить до збитків, оскільки інфляційних процесів, тому виникає потреба взаємної інтеграція підходів управління витратами для оцінки

Український бізнес зазнав значних збитків через повномасштабне вторгнення так само, як і інші сфери життєдіяльності. Такі різкі зміни негативно позначилися на роботі підприємців та суттєво ускладнили можливості ведення

бізнесу. Однак, незважаючи на труднощі, які принесла війна, підприємці змогли поступово адаптуватись до воєнних реалій і надалі продовжують розвиватись. Згідно даних Державної служби статистики, у III кварталі 2023 року товарообіг роздрібною торгівлі зріс на 19,6% р/р у реальному вираженні. У вересні 2023 року обсяг реального товарообігу становив 93% довоєнного рівня, що є рекордним показником із початку повномасштабного вторгнення [9] .

Збільшення товарообороту торговельних підприємств сприяє зростанню отриманих ними доходів у вигляді виручки від реалізації та зумовлює наявність відповідних витрат. Ціна на товари в довготерміновому періоді безпосередньо залежить від рівня витрат на їх придбання та реалізацію та очікуваних фінансових результатів підприємства, тому метою управління витратами є оптимізація витрат, які пов'язані із придбанням товарних ресурсів, їх зберіганням та продажем. Завдання управління витратами залежать від прийнятої стратегії розвитку підприємства на ринку та його цілей. Пошук шляхів зниження витрат та собівартості товарів, послуг необхідно розглядати як важливий фактор підвищення їх прибутковості та зміцнення фінансового стану підприємства, а також забезпечення стабільності їхнього розвитку в ринковому середовищі. Рациональне використання ресурсів підприємства, оптимізація витрат стають резервами забезпечення росту ефективності господарювання. Важливою умовою для отримання високих результатів та ефективного функціонування суб'єктів підприємництва стає економічне обґрунтування раціонального використання усіх видів ресурсів.

Під витратами торговельного підприємства розуміють усі витрати, які при здійсненні торговельним підприємством своєї діяльності ведуть до тимчасового зменшення величини активів і які в перспективі можуть сприяти зростанню доходів.

Чимало науковців приділяли увагу визначенню сутнісних характеристик витрат підприємницької діяльності. науковцями наголошено на розмежування таких поглядів щодо визначення витрат як ресурсно-вартісний, фінансово-грошовий, економічний, бухгалтерський, аналітичний, управлінський (рис. 1.1).

Ресурсно-вартісний підхід	Витрати – це спожиті ресурси, використані у виробництві продукції, робіт послуг
Фінансово-грошовий підхід	Витрати – це виражені у грошовій формі витрачені ресурси у виробничому процесі та у результаті інших видів діяльності підприємства
Економічний підхід	Витрати – це усі ресурси підприємства, що є необхідними для забезпечення виробничого та збутового процесу продукції
Бухгалтерський підхід	Витрати – це об'єкт обліку, який визнається при вибутті активів (товарів) при одночасному визнанні доходів
Нормативно-правовий підхід	Витрати – це зменшення активів у вигляді використання ресурсів або збільшення зобов'язань перед кредиторами та іншими контрагентами,
Аналітичний підхід	Витрати – це основна складова фінансового результату та проведення економічної діагностики його формування
Управлінський підхід	Витрати – це елемент цільового управлінського рішення, спрямований для забезпечення стратегічної альтернативи зростання прибутковості

Рис. 1.1. Основні сучасні підходи до визначення сутності категорії «витрати»

Джерело: складено за даними [41, с. 1184]

Також, основні критеріальні характеристики сутності витрат досить ґрунтовно висвітлено такими науковцями: Педченко Н.С., Тітенко Л.В., Мількою А.І, Артюх-Пасютою О.В., якими акцентовано, що витрати віддзеркалюють кількісну міру та грошове вимірювання використаних підприємством ресурсів задля отримання прибутку, а також зростання зобов'язань перед контрагентами (рис. 1.2).

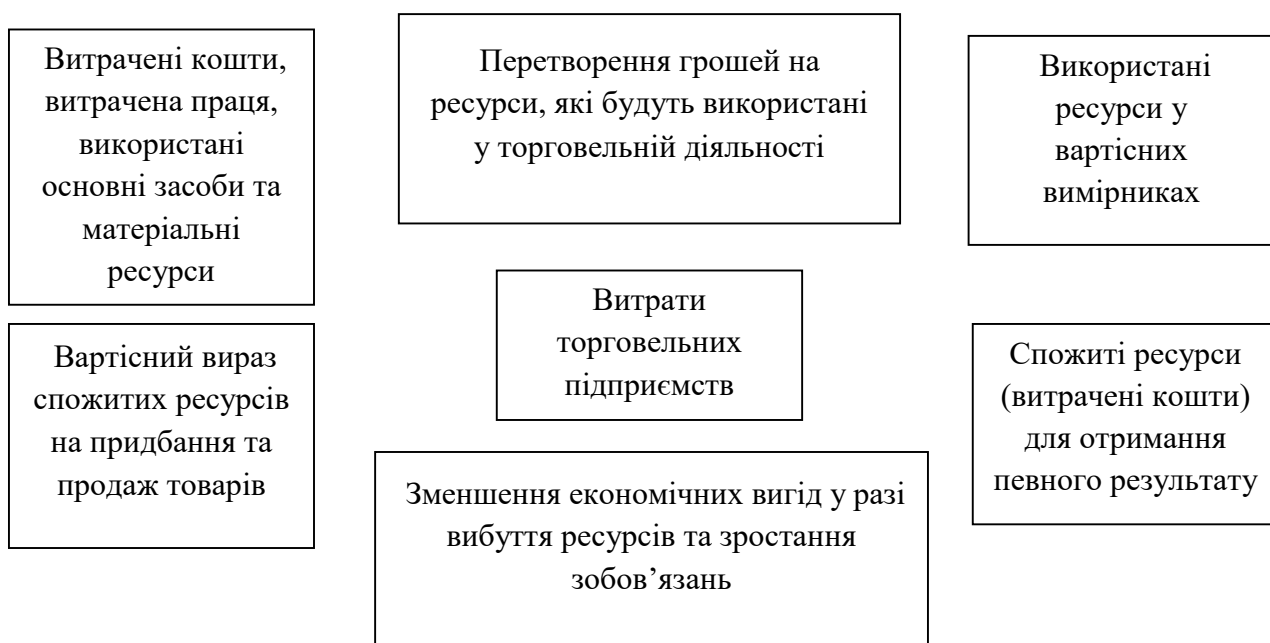

Рис. 1.2. Погляди на сутність категорії «витрати»

Джерело: складено за даними [30, с. 30-31]

Витрати торговельних підприємств мають свою специфіку у частині їх виникнення та формування за окремими видами діяльності. Передусім, це його основна діяльність, яка передбачає закупівлю та подальше просування і продаж товарів на відповідному ринку.

У практичній діяльності кожне торговельне підприємство здійснює:

- вивчення ринку товарів;
- інноваційну діяльність (впровадження технічних, організаційних нововведень);
- торгово-виробничу діяльність (визначення обсягу товарообігу та його структури, збалансування виробничих потужностей з обсягом товарообігу);
- комерційну діяльність (організація закупівлі та збуту товарів);
- післяпродажний сервіс (охоплює встановлення, налагодження технічноскладних товарів і гарантійне обслуговування);
- економічну діяльність (стратегічне і поточне планування, облік і звітність, ціноутворення, система оплати праці, ресурсне забезпечення, зовнішньоекономічна та фінансова діяльність);

Оскільки маркетингова діяльність пов'язана з реалізацією товарів, то, на нашу думку, до неї можна віднести такі процеси: розроблення маркетингових заходів (дослідження ринку, ефективності рекламних заходів, заходів із стимулювання збуту товарів), впровадження інновацій та здійснення відповідних заходів.

Отже, витрати торговельних підприємств можуть бути різноманітними і включати різні складові, які залежать від конкретної діяльності та специфіки бізнесу. Однак основні види витрат торговельних підприємств можна узагальнити наступним чином

Витрати на закупівлю товарів: Це витрати, пов'язані з придбанням товарів для подальшої реалізації. Вони можуть включати вартість закупівлі товарів, витрати на доставку та логістику, митні платежі (у випадку імпорту), а також будь-які інші пов'язані витрати

Витрати на зберігання і управління запасами: Ці витрати включають оплату приміщень для складування товарів, оплату праці складських працівників, витрати на обслуговування та управління запасами, а також витрати на програмне забезпечення для управління складом

Витрати на заробітну плату та управління персоналом: Витрати на заробітну плату персоналу торговельного підприємства, включаючи продавців, касирів, менеджерів, а також витрати на навчання та розвиток персоналу

Витрати на маркетинг і рекламу: Ці витрати включають рекламні кампанії, рекламні матеріали, просування товарів та бренду, організацію рекламних заходів та подій

Витрати на оренду або купівлю приміщень: Витрати на оренду або купівлю торгових площ, включаючи магазини, склади та офісні приміщення.

Витрати на експлуатацію: Це витрати на комунальні послуги, утримання та обслуговування приміщень, ремонтні роботи та інші пов'язані витрати

Витрати на оплату податків і обов'язкових внесків: Це включає оплату податків на прибуток, податків на нерухомість, податків на додану вартість та інших обов'язкових платежів до бюджету.

Інші загальні витрати: Це можуть бути різноманітні витрати, такі як витрати на консультації, юридичні послуги, страхування, адміністративні витрати тощо.

Наведені витрати можуть варіюватися в залежності від конкретного типу торговельного підприємства, його розміру, ринку та інших факторів. Ефективне управління цими витратами дозволяє підприємствам забезпечити стабільність та прибутковість їхньої діяльності

Операційні витрати – це всі понесені витрати, які полегшують повсякденну основну діяльність організації. Цих витрат, також відомих як OpEx, неможливо уникнути, оскільки вони створюють базову основу діяльності, яка приносить дохід.

Одним із найважливіших завдань фінансових керівників є управління цими витратами за допомогою бюджетування, розподілу та моніторингу. У зв'язку з їх різноманіттям операційні витрати також є першими за скороченням бюджету. Вони надають фінансовій команді гнучкості, водночас дозволяючи реструктуризувати бюджет на основі пріоритетів, коли метою є максимізація заощаджень. Усі витрати, не пов'язані безпосередньо з виробництвом і придбанням товарів і послуг, можна віднести до операційних витрат. Вони можуть включати різні види збутових, загальногосподарських та адміністративних витрат. Ми можемо класифікувати ці витрати на основі основної функції, яку вони забезпечують: офісні витрати - ці витрати фінансують усі постійні та змінні адміністративні витрати, наприклад: орендна плата та комунальні послуги, страхування, амортизація невиробничих основних засобів, орендна плата за невиробничі площі, податки на майно, юридичні та консультаційні витрати.

Витрати на оплату праці. Операційні витрати, пов'язані з оплатою праці, включають кошти, витрачені на працівників, які не беруть безпосередньої участі у торговельному процесі. приклади витрат, пов'язаних із компенсацією: Зарплати, комісійні Виплати працівникам Пенсії Податок із заробітної плати тощо.

Витрати на збут і маркетинг. Операційні витрати на збут і маркетинг включають витрати на маркетинг, розподіл і продаж. Кілька прикладів витрат, пов'язаних із продажем і маркетингом реклама просування по службі Події подорожі, пов'язані з продажем матеріалів.

Дуже вдалою, на наш погляд, є надані класифікаційні ознаки витрат на управління запасами торговельного підприємства (рис. 1.3).

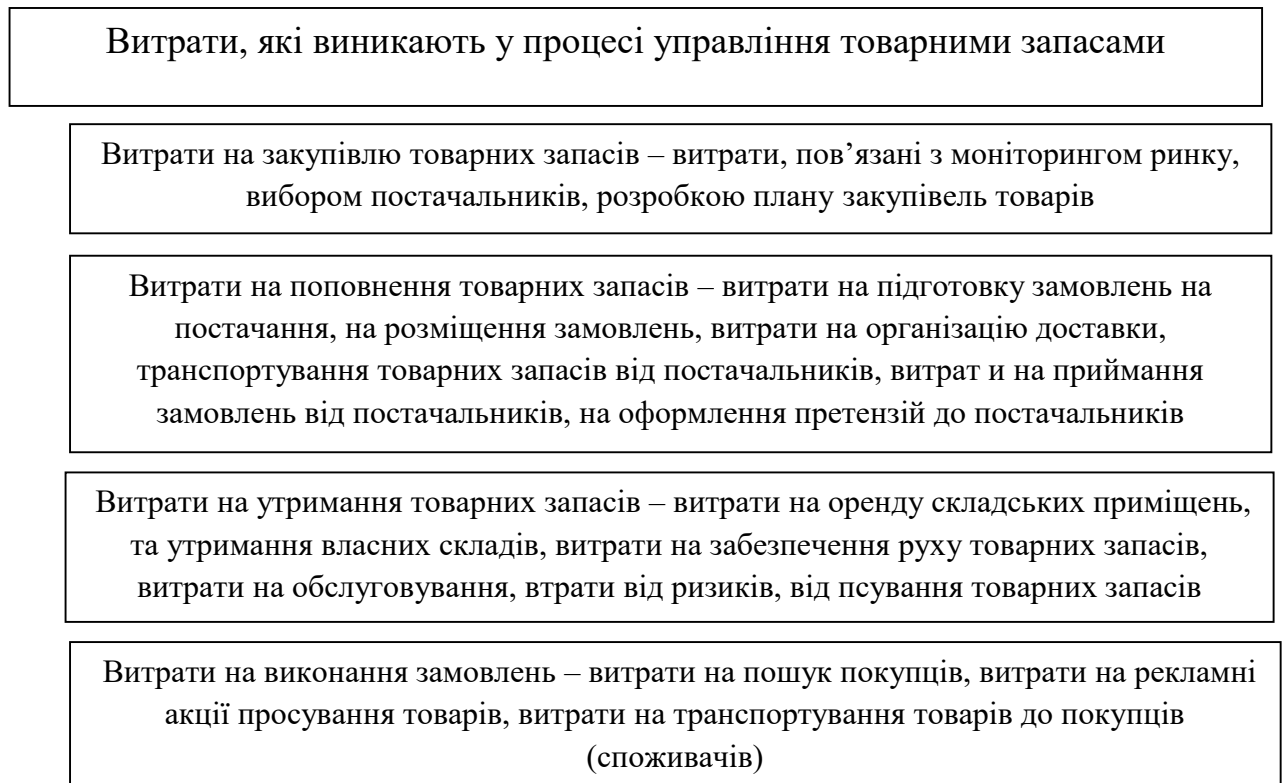

Рис. 1.3. Види витрат, пов'язаних з управлінням товарними запасами

Джерело: складено за даними [17, с. 96]

Отже, витрати торговельних підприємств представлені в основному витратами на закупівлю, зберігання та подальший продаж товарних запасів і представляють собою витрачання певних видів ресурсів та збільшення зобов'язань перед контрагентами як зовнішніми так і внутрішніми.

1.2. Організаційно-методичні аспекти обліку витрат на торговельних підприємствах

Організація обліку операційних витрат на торговельних підприємствах є важливим елементом фінансового управління та дозволяє відстежувати витрати та контролювати їхнє використання. Організаційні аспекти ефективного обліку операційних витрат торговельних підприємств можна представити наступним чином (рис. 1.4)

Класифікація витрат	Розробити систему класифікації витрат, що відповідає специфіці діяльності. Наприклад, витрати можна розділити на категорії, такі як закупівля товарів, заробітна плата, маркетинг та реклама, оренда приміщень, комунальні послуги тощо
Вибір системи обліку витрат	Вибір системи обліку витрат, яка найкраще підходить для підприємства. Це може бути ручний облік в електронних таблицях або використання спеціалізованого програмного забезпечення для бухгалтерського обліку
Створення облікових записів	Створіть облікові записи для кожної категорії витрат у вашій системі обліку. Це дозволить вам відстежувати витрати окремо за кожною категорією та зручно аналізувати їх.
Фіксування операційних витрат	Регулярно фіксуйте всі операційні витрати у вашій системі обліку. Це може включати внесення даних про покупки товарів, оплату рахунків, заробітну плату працівникам тощо.
Аналіз та звітність	Проводьте регулярний аналіз витрат та складайте звіти про фінансовий стан підприємства. Це дозволить вам вчасно виявляти будь-які відхилення в витратах та приймати відповідні управлінські рішення
Дотримання правил законодавства	Важливо дотримуватися всіх вимог та законодавчих норм щодо обліку витрат. Це дозволить уникнути непорозумінь з контролюючими органами та забезпечити правильність фінансової звітності підприємства

Рис. 1.4. Основні елементи формування облікової інформації про операційні витрати

Джерело: складено автором

Ефективна організація обліку операційних витрат допомагає торговельним підприємствам забезпечити контроль над своїми фінансами, оптимізувати витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Облік торговельної діяльності регламентує нормативна база представлена у вигляді відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Вони потрібні, щоб виявити законність та достовірне відображення господарських операцій, відповідність ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності та проведення контролю.

Систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку операційних витрат можна представити певними рівнями законодавчо-нормативних документів, відповідно до яких підприємство забезпечує обліковий процес та формування фінансової звітності (рис. 1.5).

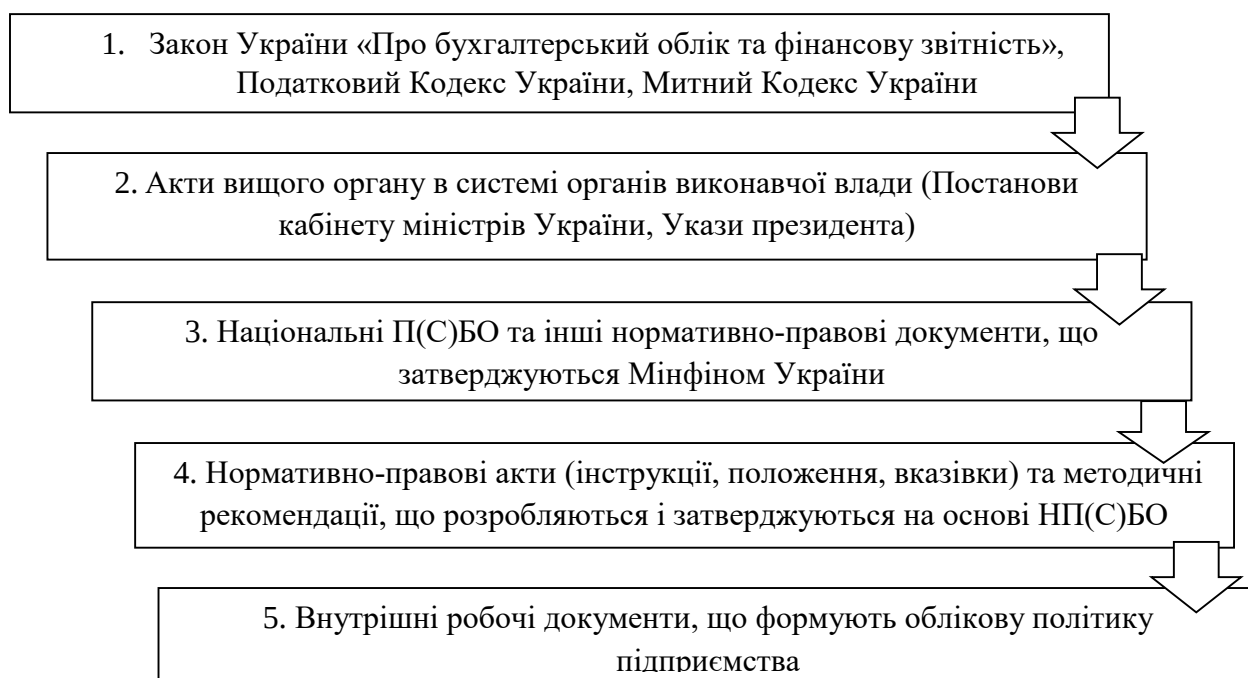

Рис. 1.5. Рівні регулювання обліку операційних витрат

Джерело: складено автором

У частині регламентації операційних витрат торговельних підприємств основним обліковим стандартом є НП(С)БО 16 «Витрати». Саме це обліковий стандарт регламентує такі основні аспекти щодо обліку витрат підприємства:

- зазначає умови визнання витрат;
- надає класифікаційні ознаки витрат та детально вказує на перелік витрат, що включаються до виробничої собівартості;
- надає склад загальновиробничих, адміністративних, збутових та інших операційних витрат, фінансових витрат;
- визначає детально перелік витрат за економічними елементами;
- регламентує розкриття інформації про витрати у фінансовій звітності підприємств.

Торговельні підприємства для достовірного формування облікової та звітної інформації щодо підприємницьких витрат, особливо операційної діяльності, повинні дотримуватися вимог щодо визнання витрат у системі обліку у межах окремого звітного періоду, оскільки це впливає на визначення фінансового результату. Основні умови визнання витрат регламентовано таким чином. (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Критерії визнання витрат в обліковій системі підприємства

Джерело: узагальнено автором за даними [25]

Проте, торговельна діяльність має свою специфіку визнання витрат операційної діяльності, а саме такої її складової як собівартість реалізованих товарів. В НП(С)БО 16 зазначено, що собівартість реалізованих товарів визначається відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси». Останнє зазначеним стандартом для визначення собівартості реалізованих товарів передбачено застосування таких методів як

- метод FIFO (first in, first out) - найпершими продаються товари, які були придбані або виготовлені раніше. Оскільки ціни з часом мають тенденцію до зростання, компанія, яка використовує метод FIFO, продає найдешевші товари першою, що призводить до зниження собівартості

- метод середньозваженої вартості - для оцінки проданих товарів використовується середня ціна всіх товарів на складі, незалежно від дати придбання. Використання середньої вартості товару за певний період часу має згладжувальний ефект, який запобігає сильному впливу на собівартість екстремальних витрат на одне або кілька придбань чи закупівель.

- метод ідентифікованої вартості - метод спеціальної ідентифікації використовує конкретну вартість кожної одиниці товару (яку також називають запасами або товарами) для розрахунку кінцевих запасів і собівартості за кожен період. За цим методом підприємство точно знає, яку саме одиницю товару було продано і за якою ціною. Крім того, цей метод зазвичай використовується в галузях, які продають унікальні товари, такі як автомобілі, нерухомість, рідкісні та дорогоцінні коштовності.

Особливим методом визначення собівартості реалізованих товарів є метод ціни продажу (продажної вартості), який передбачає що собівартість проданих товарів визначається як різниця між продажною вартістю та сумою торговельної націнки.

Сума торгової націнки повинна забезпечити покриття витрат торгового підприємства на реалізацію товару, сплату податкового зобов'язання з ПДВ та одержання певної суми прибутку (рис.1.7).

Рис. 1.7. Структура торгової націнки підприємства роздрібної торгівлі

Структуру продажної ціни можна зобразити таким чином (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Структура продажної ціни

В обліковій системі торговельних підприємств витрати операційної діяльності мають бути відображені за своїм функціональним призначенням та за

економічними елементами. Облікове забезпечення операційних витрат за функціональним призначенням відповідно до загального Плану рахунків здійснюється за такими групами (рис. 1.9.)

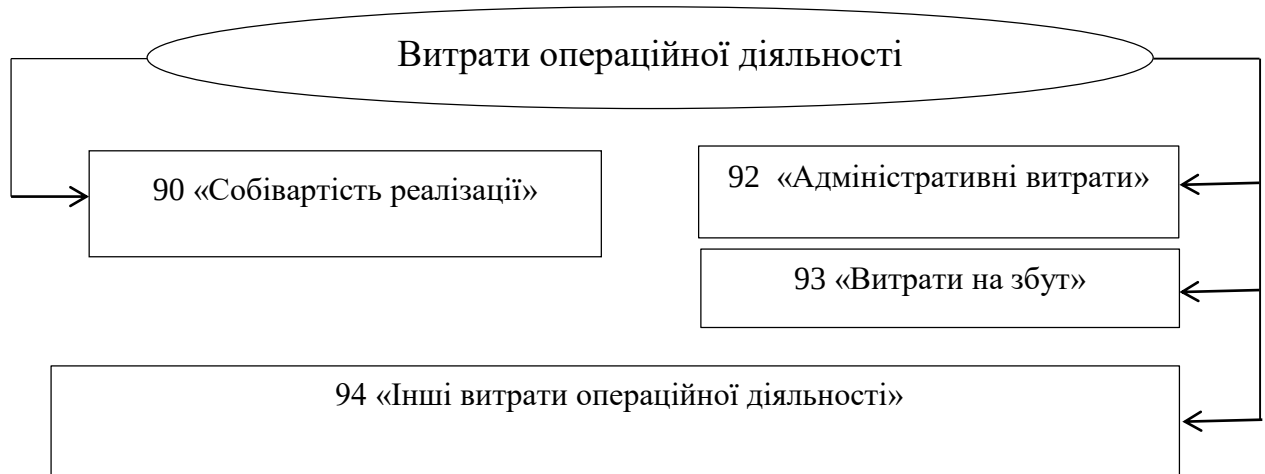

Рис. 1.9. рахунки для обліку операційних витрат

Джерело: складено за даними [37]

За кожним об'єктом витрат, будь-то закупівля товарних запасів, їх зберігання на складі, реалізація, або окремий операційний процес (управління підприємством, збут або маркетингова діяльність) операційні витрати в обліку мають бути відображені на таких рахунках (рис. 1.10).

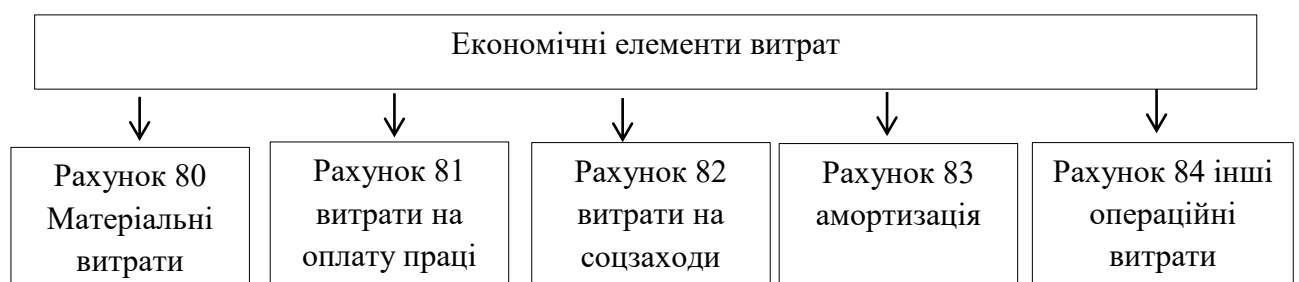

Рис. 1.10. Облікове забезпечення операційних витрат за економічними елементами

Джерело: складено за даними [37]

Поділ витрат за елементами відбувається лише в межах операційної діяльності, оскільки саме ця діяльність, як правило, забезпечує створення доданої вартості.

Взаємозв'язок витрат під час їх поділу за економічними елементами з інформацією про використання ресурсів підприємства представлено на рис. 1.11.

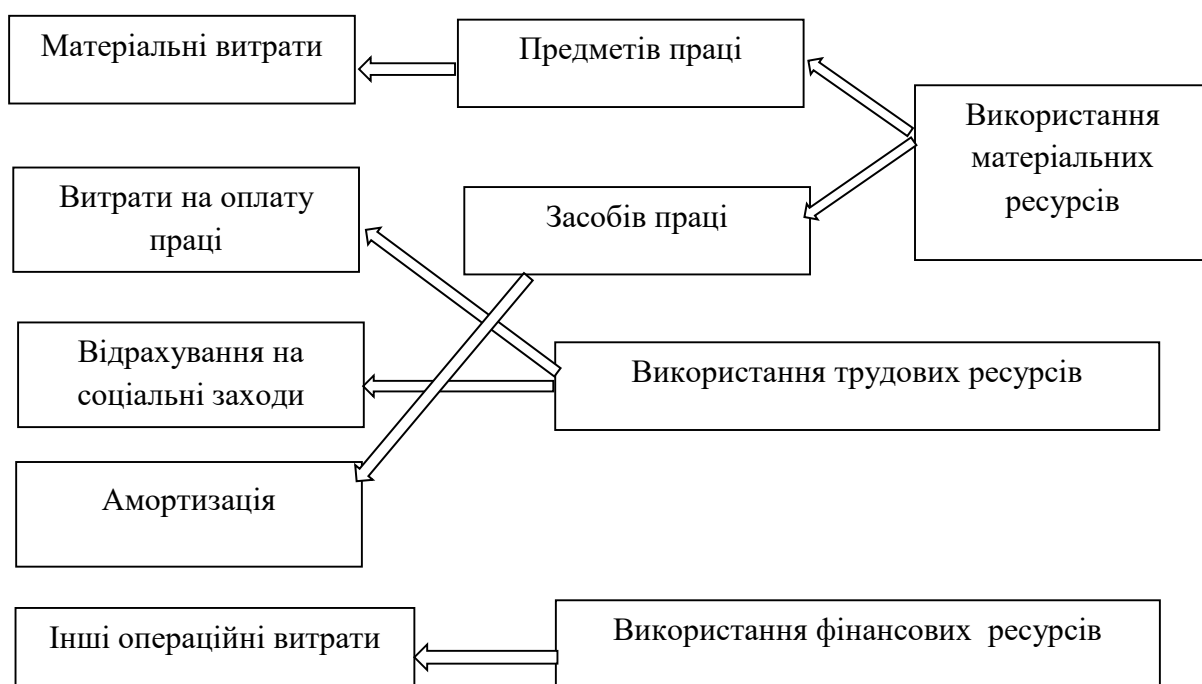

Рис. 1.11. Витрати за економічними елементами в призмі використання ресурсів підприємства

Джерело: складено за даними [29, с. 164]

Щодо відображення операційних витрат у фінансовій звітності підприємств, то основним документом є НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [25], яким регламентовано загальні правила визнання і відображення у фінансовій звітності витрат операційної діяльності. Даний стандарт застосовується підприємствами великого та середнього бізнесу і для відображення витрат передбачена форма 2 «звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)». У першому розділі «Фінансові результати» витрати операційної діяльності систематизуються за такими статтями: рядок 2050 –

собівартість реалізованих продукції, товарів (робіт, послуг); рядок 2130 – адміністративні витрати; рядок 2150 – витрати на збут; рядок 2180 – інші операційні витрати. Також операційні витрати знаходять своє відображення у третьому розділі форми № 2 «Елементи операційних витрат» – наведена інформація про матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи. У третьому розділі звіту витрати операційної діяльності згруповані за елементами: матеріальні затрати (рядок 2500); витрати на оплату праці (рядок 2505); відрахування на соціальні заходи (рядок 2510); амортизація (рядок 2515); інші операційні витрати (рядок 2550). У третьому розділі «Економічні елементи витрат» знаходять своє відображення усі витрати, які були понесені підприємством у процесі основної операційної діяльності, яка пов'язана з виробництвом продукції, виконанням робіт, наданням послуг, а також управлінням, маркетинговою діяльністю підприємства та утриманням об'єктів соціального призначення – власних дошкільних установ, заходів харчування тощо. Отже, операційні витрати, які мають місце за функціональним призначенням у 1 розділі Звіту про фінансові результати та операційні витрати, які відображені у 3 розділі мають неоднакову природу. А відтак не може бути забезпечена їх рівність у загальному підсумку.

Внутрішнім документом, що регламентує порядок систематизації в обліку операційних витрат торговельних підприємств є облікова політика. Облікова політика підприємства - це набір принципів, правил і процедур, які визначають, як саме будуть здійснюватися фінансовий облік, аналіз і звітність на підприємстві. Ця політика визначається керівництвом підприємства і відображає його бізнес-стратегію, а також вимоги законодавства і стандартів обліку.

Облікова політика щодо витрат операційної діяльності включає набір правил, процедур та методів, які визначають, як саме будуть обліковуватися, оцінюватися і звітуватися про витрати, пов'язані з основною діяльністю підприємства. Ось декілька ключових пунктів, які можуть бути включені в облікову політику про витрати операційної діяльності (рис. 1.12)

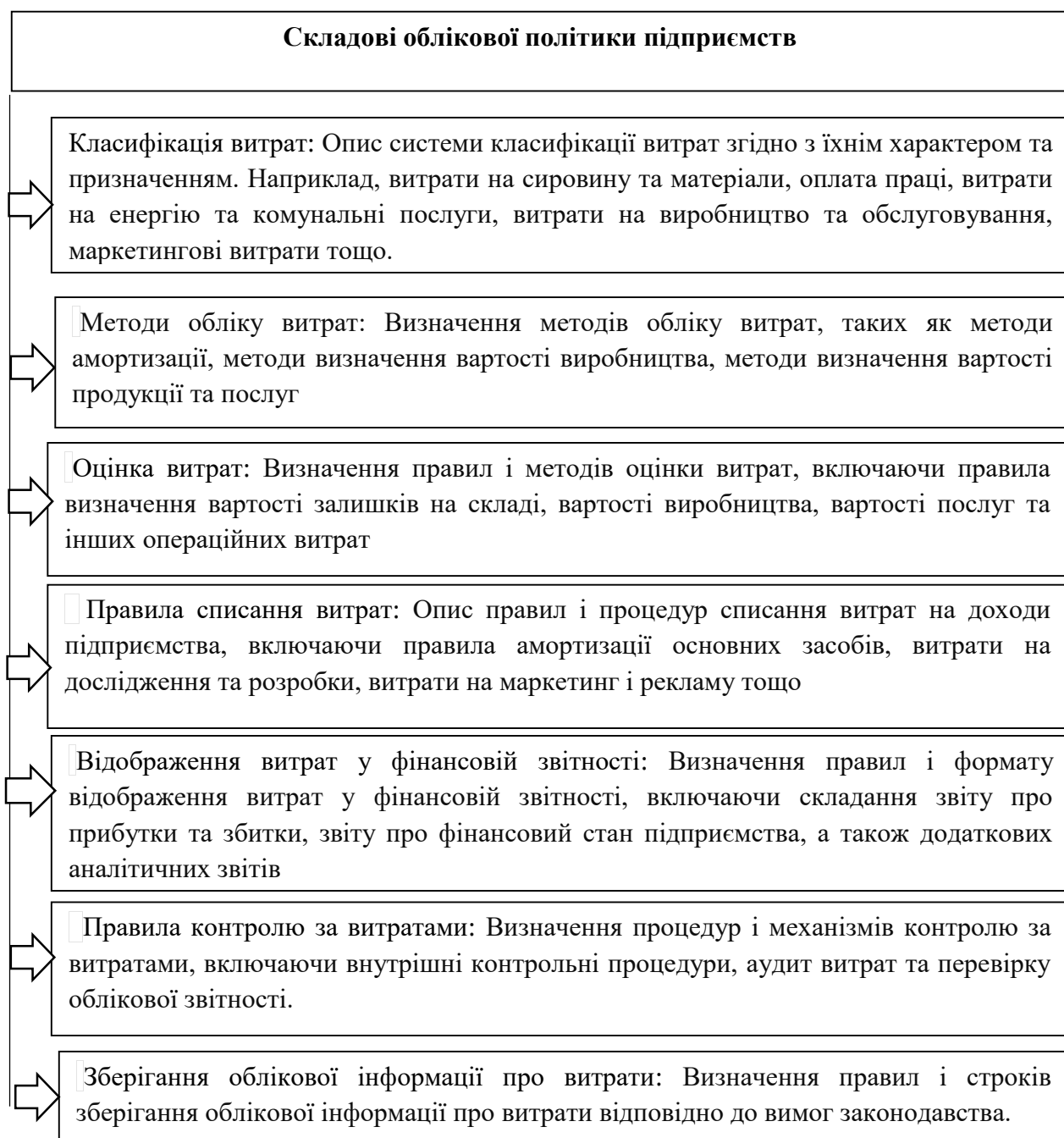

Рис. 1.12. Основні елементи облікової політики

Джерело: складено автором

Ці положення допомагають забезпечити однорідність і правильність обліку витрат операційної діяльності, а також їх відображення у фінансовій звітності підприємства. Облікова політика є важливим інструментом управління фінансовими ресурсами підприємства та забезпечує надійність і порівнюваність фінансової звітності.

1.3. Управлінські аспекти обліку витрат торговельних підприємств

Управління витратами може покращити або зруйнувати фінанси вашої компанії. Більшість фінансових/бухгалтерських керівників і співробітників описують звітність про витрати та управління витратами як трудомісткі, трудомісткі та схильні до помилок.

Однак ви не можете заперечувати, що управління витратами відіграє вирішальну роль у фінансовому стані вашої компанії та безперебійній роботі вашої організації. Тому важливо, щоб ви повністю розуміли процес і ефективно ним керували.

Ефективне управління витратами допомагає підприємствам забезпечити фінансову стійкість, оптимізувати свою діяльність та збільшити конкурентоспроможність на ринку. Впроваджуючи економічні заходи, бізнес може скоротити витрати, оптимізувати розподіл ресурсів і покращити свій фінансовий стан.

Управління витратами підприємства є важливим проявом загального рівня управління підприємством і є важливим фактором визначення якості управління підприємством. Управління витратами підприємства в основному включає чотири аспекти: бюджет, контроль, аналіз та оцінку статей витрат у процесі виробництва та експлуатації підприємства. Ефективне управління витратами підприємства може не тільки покращити контроль над витратами підприємства, але й підвищити конкурентоспроможність продукції компанії та сприяти здоровому та сталому розвитку підприємства. По-друге, застосування інформаційних технологій і відповідних теорій економіки управління в управлінні витратами може ефективно підвищити фінансову точність і ефективність підприємства, а також значно стандартизувати облік витрат підприємства, що, в свою чергу, забезпечує якість і безпеку фінансової інформації підприємства. Крім того, правильне управління витратами допомагає національним урядовим департаментам контролювати та керувати підприємствами з точки зору податків і якості продукції. Нарешті, використання

економіки управління в управлінні витратами може ефективно підвищити основну конкурентоспроможність підприємств у висококонкурентному ринковому середовищі. Наукові та ефективні методи управління витратами можуть стимулювати модернізацію підприємств, тим самим відповідаючи потребам і вимогам розвитку сучасного соціального ринку

Управління витратами торговельних підприємств - це процес планування, контролю та оптимізації витрат з метою підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. Ось деякі ключові аспекти управління витратами торговельних підприємств

Аналіз витрат: Перший крок управління витратами - це аналіз поточних витрат. Підприємство повинно детально розглянути всі складові витрат, включаючи закупівлі, оплату персоналу, маркетинг, оренду, експлуатаційні витрати тощо

Встановлення бюджетів: На основі аналізу витрат потрібно розробити бюджет, який відображає плановані витрати на певний період часу. Бюджет повинен бути реалістичним та враховувати всі потреби та можливості підприємства

Контроль витрат: Підприємство повинно постійно контролювати свої витрати порівняно з бюджетом. Це допомагає вчасно виявляти будь-які відхилення та приймати відповідні заходи для їх коригування

Оптимізація витрат: Після аналізу та контролю витрат можна виявити області, в яких можливо здійснити оптимізацію. Це може включати пошук нових постачальників, перегляд умов договорів, оптимізацію логістичних процесів, впровадження енергоефективних технологій та інші заходи

Продуктивне використання ресурсів: Підприємство повинно прагнути до максимально ефективного використання своїх ресурсів. Це може включати оптимізацію робочого часу персоналу, удосконалення процесів роботи, використання технологій для автоматизації рутинних завдань тощо

Постійний аналіз і вдосконалення: Управління витратами - це постійний процес. Підприємство повинно постійно аналізувати свої витрати, шукати

можливості для їхньої оптимізації та вдосконалення, а також вносити необхідні корективи у бюджетні плани

Стратегічне планування: Управління витратами повинно бути віддзеркалено у стратегічних планах підприємства. Планування має бути направлене на досягнення довгострокових цілей і враховувати не лише поточні, але й майбутні потреби та можливості.

Застосування методів управління витратами як єдиної системи дає можливість розподілити витрати за товарними групами та визначити товари, що створюють додану вартість, дає можливість врегулювати вплив мінімальної зміни впливу фактора на рівень товарообігу за рахунок зниження собівартості одиниці протягом життєвого циклу товару. продукт через аналіз точки прибутковості для підвищення інвестиційної привабливості.

Практична цінність застосування методу Activity-based costing (ABC) та Economic Value Added (EVA) в управлінні витратами не лише у створенні системи обліку витрат, але й прогнозування через нові підходи до аналізу для доведено виявлення непродуктивних сфер діяльності у створенні вартості продукту, в тому числі позитивно впливає на зростання ділової активності торговельних підприємств. У сфері інноваційних підходів збалансована система показників (BSI) та методи EVA гармонійно інтегруються в процеси витрат планування, управління ними на рівні відділів і в цілому розподіляються між операційними процесами на відповідальних осіб, що позитивно впливає на максимізацію капітальних витрат підприємства.

Модель ABC (Activity-Based Costing) дозволяє не просто оцінити споживчі витрати на підприємстві роздрібної торгівлі при продажу товарів чи послуг, але має на меті виявити непродуктивні види діяльності та виключити із собівартості продукції, що призведе до загальної максимізації вартості підприємства в прямому позитивному підвищенні інвестиційної привабливості шляхом створення оптимальної ціни товару для споживача, що для підприємств роздрібної торгівлі є основною передумовою стабілізації економічної безпеки бізнесу. Практика застосування ABC в управлінні витратами це не тільки

створення системи обліку витрат, а й прогнозування за допомогою нових методів аналізу та видів діяльності для виявлення непродуктивних при створенні вартості продукту, що також позитивно впливає на зростання вартості бізнесу для підприємств роздрібної торгівлі.

Розглядаючи модель EVA (Economic Value Added) як комплексний інструмент оцінки бізнесу через її застосування в управлінні певними видами діяльності та в поєднанні з методикою ABC, можна проаналізувати зміни у вартості бізнесу та оцінити рівень успішності в досягненні цілі на завершення бізнес-проекту. Акцентується увага на застосуванні методу ABC, який дозволяє менеджеру конкретизувати вартість конкретного продукту, особливо у випадках, коли непрямі витрати перевищують прямі.

До методів управління витратами також слід віднести Таргет-костинг (Target-costing), Кайзен-костинг (Kaisen-костинг), Бенчмаркінг витрат (Cost benchmarking analysis), Just-in-time, LCC-аналіз (Life Cycle costing). Вони дозволяють реалізувати на практиці концепцію стратегічного позиціонування. Вибір методу залежить від виду діяльності підприємства, обсягів виробництва продукції, ринкових умов функціонування, зокрема, рівня конкурентної боротьби на ньому, тощо. На основі оцінки внутрішнього і зовнішнього середовища та з урахуванням стратегічного позиціонування пропонується також здійснювати вибір відповідної методології, яка має включати такі елементи: методи вимірювання, накопичення і віднесення витрат на одиницю продукції, а також методи складання та аналізу звітів управлінського обліку для розробки альтернатив [12, с. 212].

Також науковцями детально розглядаються концепції і методи управління в контексті забезпечення сталого розвитку підприємств національної економіки. Визначено такі концепції управління витратами:

- на основі витрато-утворюючих чинників – відбувається управління матеріальними, трудовими, фінансовими витратами із застосуванням таких методів як дрект-костинг (direct costing) та факторний аналіз;

- на основі нормування витрат визначаються нормативні та фактичні витрати із застосуванням таких методів як Стандарт-костинг (standard costing) Нормал-костинг (normal costing);

- на основі концепції доданої вартості – відбувається управління уречевленими та маржинальними витратами із застосуванням таких методів як Інкрементальний аналіз (Incremental analysis), Absorption costing;

- на основі концепції беззбитковості відбувається управління змінними та постійними витратами із застосуванням таких методів як «витрати-випуск-прибуток» (Cost-volume-profit analysis), Variable-costing;

- на основі ланцюга створення цінностей відбувається управління витратами за окремими процесами постачання, виробництва та реалізації товарів із застосуванням таких методів як ABC-аналіз (ABC-analysis) Total quality management (TQM) ;

- на основі концепції стратегічного позиціонування відбувається управління стратегічними та оперативними витратами із застосуванням таких методів як Таргет-костинг (Target- costing), Кайзен-костинг (Kaisen-костинг), Бенчмаркінг витрат (Cost benchmarking), Just-in-time, LCC-аналіз (Life Cycle costing)

- на основі концепції сталого розвитку – управління екологічними, соціальними та економічними витратами із застосуванням інтегральних методів і експертних оцінок.

З метою досягнення встановлених стратегічних цілей в управлінні витратами підприємства його керівникам пропонується на основі оцінки внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства здійснювати вибір відповідної методології, яка має включати такі елементи: методи вимірювання, накопичення, віднесення витрат на одиницю продукції, а також методи складання та аналізу звітів управлінського обліку для розробки альтернатив.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

2.1. Характеристика торговельної діяльності та організації обліку на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» функціонує відповідно до чинного законодавства.

Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань контрагент 39532730 на 14.02.2024 має таку офіційну скорочену назву ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» Організація ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» зареєстрована 05.12.2014 за юридичною адресою Україна, Одеська обл., місто Одеса, ВУЛИЦЯ МОТОРНА (Додаток А).

Керівником організації є Калінін Денис Олегович. Розмір статутного капіталу складає 2 800 000,00 грн.. На момент останнього оновлення даних 14.02.2024 стан організації - не перебуває в процесі припинення.

Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань код ЄДРПОУ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» - 39532730.

Основним видом діяльності є 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів. Форма власності підприємства - товариство з обмеженою відповідальністю, якому присвоєно реєстраційний код ЄДРПОУ 39532730. Підприємство діє на основі затвердженого Статуту (Додаток Б) Засновниками підприємства є Тетью Андрій Павлович та Наumenко Валентина Григорівна. Статутний (зареєстрований) капітал компанії ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» становить 2 800 000,00 грн.

Незважаючи на те, що підприємство здійснює оптові закупівлі та продажі плодово-овочевої продукції, його основний вид діяльності, який зазначено в документах, це 10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів.

Інші види за КВЕД включають такі:

- 03.12 Прісноводне рибальство;
- 46.17 Діяльність посередників у торгівлі продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- 46.31 Оптова торгівля фруктами й овочами;

Як і всі суб'єкти діяльності національної економіки, компанія ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» за даними з податкових реєстрів України, перебуває на обліку в органах доходів та зборів. Підприємство має статус платника ПДВ, що підтверджено дійсним свідоцтвом про платника ПДВ (Додаток В) в реєстрі платників ПДВ.

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» цілий рік постачає тисячі тонн овочів до майже всіх відомих українських мереж супермаркетів. Це овочі від малих та середніх виробників, у яких немає можливості працювати з мережами безпосередньо. Цей бізнес побудували 2 друга. Починали з підвалу, а у 2019 році обсяг продажів ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» вже з власного складу склав 8 000 тонн, за півроку 2020-го - понад 8 000 тонн.

Малому виробнику овочів та фруктів у сфері агробізнесу складно вийти на торгову мережу. А торгові мережі потребують регулярних поставок, які малі виробники не можуть забезпечити. ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» успішно розв'язує проблеми і перших і других. Агруючи овочі від малих та середніх виробників та сформовані торгові партії продають торговим мережам, трейдерам, бюджетним установам. Виробництво розширювалося пропорційно обсягу продажів. Щоб розвиватися та будувати тісні взаємовідносини з клієнтами потрібен був свій склад. За півроку вже в своєму приміщенні збільшили обсяг продажів в чотири рази. але щоб збільшити термін придатності продукції 750 кв метрів холодильних камер, 4 камери для короткострокового зберігання дають змогу обслуговувати 1200 тонн овочів на місяць.

Підприємство цілий рік постачає тисячі тонн овочів та фруктів до найбільших українських мереж супермаркетів: «ТАВРІЯ-В», «КОПІЙКА», «СІЛЬПО», «МЕТРО», «АТБ», «ТОЧКА», «ВАРУС», «ІДЕАЛ».

Уся діяльність будь-якого підприємства повинна бути відображена в системі обліку та звітності. На підприємстві облік виробничої діяльності ведеться із застосуванням автоматизованої журнально-ордерної форми обліку. Веденням бухгалтерського обліку у ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», згідно з Наказом про облікову політику (Додаток Г), займається головний бухгалтер, який повинен забезпечити дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів ведення бухгалтерського обліку, складання та надання у встановлені строки фінансової та податкової звітності.

Відповідно до облікової політики головний бухгалтер забезпечує ведення бухгалтерського обліку, організовує і контролює роботу бухгалтерів. Вона має такі обов'язки:

- веде контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- перевіряє правильність і достовірність записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну;
- складає на основі даних бухгалтерського обліку фінансову звітність підприємства та подання в установлені строки користувачам;
- здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства;
- бере участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, які надає на підпис директору;
- за погодженням з директором підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством;
- здійснює контроль за веденням касових операцій, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів;
- контролює проведення інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформлення матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;

- проводить усі розрахунки із заробітною платою;
- керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки і знайомить цих працівників із нормативно-методичними документами та інформаційними матеріалами, які стосуються їх діяльності, а також із змінами в чинному законодавстві;
- організує роботу з підготовки пропозицій для власника (керівника) підприємства щодо:
 - визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;
 - розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;
 - визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;
 - вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;
 - поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;
 - впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;
 - забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення.

Бухгалтер має наступні обов'язки:

- за погодженням з директором та провідним бухгалтером, подає в банківські установи документи для перерахування коштів згідно з визначеними

податками й платежами, а також для розрахунків з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань;

- бере участь у проведенні інвентаризації активів і зобов'язань, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат під нестачі, крадіжки й псування активів підприємства;

- готує дані для включення їх до фінансової звітності, здійснює складання окремих її форм, а також форм іншої періодичної звітності, яка ґрунтується на даних бухгалтерського обліку;

- забезпечує підготовку оброблених документів, реєстрів і звітності для зберігання їх протягом установленого терміну;

- постійно знайомиться та вивчає нові нормативно-методичні та довідкові документи з питань організації та ведення бухгалтерського обліку та вносить пропозиції щодо їх впровадження на підприємстві;

- виконує окремі службові доручення свого безпосереднього керівника.

Відповідальність за ведення бухгалтерського обліку ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» лежить на керівникові. На підприємстві автоматизовано облік виробничої діяльності по оформленню у бухгалтерському обліку всіх господарських операцій, оформленню первинних документів та ведеться за допомогою комп'ютерної програми «BAS Бухгалтерія»

Підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є суб'єктом малого підприємництва та складає фінансову звітність (Додаток Д) відповідно до вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Займаючись оптовою торгівлею овочевої продукції, підприємство має достатній потенціал для здійснення процесів закупівлі, зберігання та реалізації товарних запасів. Як усі торговельні підприємства, ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у складі своїх ресурсів має більшу вартість оборотних активів, які збільшуються та тримають величину в діапазоні від 18789,10 тис. грн. у 2020 році до 22329,60 тис. грн у 2023 році (рис. 2.1).

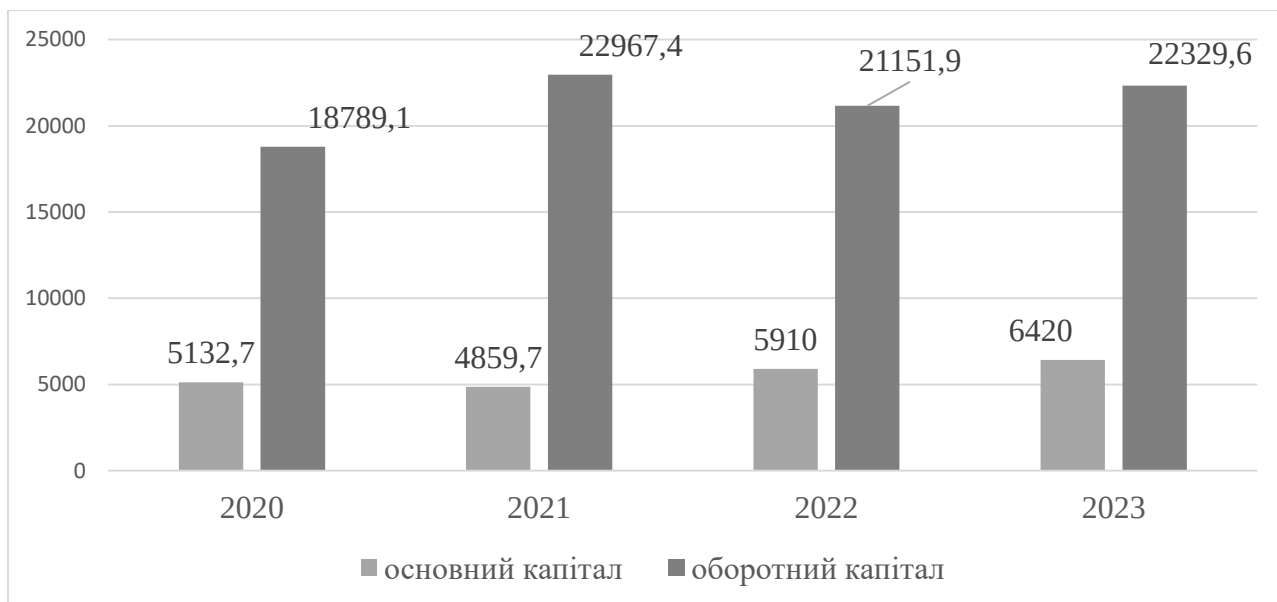

Рис. 2.1. Динаміка активів ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Основний капітал підприємства представлений в основному основними засобами виробництва, які також мають тенденцію до зростання. Це зумовлено розширенням торговельних потужностей, складських приміщень, придбанням холодильних камер. Для зберігання овочевої продукції можуть знадобитися різноманітні засоби та умови залежно від конкретного виду овочів та їх властивостей. Багато видів овочів, таких як морква, картопля, броколі, помідори та інші, можуть зберігатися при низьких температурах у холодильнику або холодильних камерах. Транспортування овочевої продукції потребує особливої уваги до умов, щоб зберегти її якість та свіжість протягом всього перевезення.

Овочі повинні бути правильно упаковані для захисту від механічних пошкоджень та збереження свіжості. Деякі овочі краще перевозити у спеціальних ящиках або контейнерах, що дозволяє забезпечити вентиляцію та захист від стискання. Більшість овочів потребують певних температурних умов для збереження свіжості.

У складі оборотних активів на підприємстві ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» превалюють торговельні запаси та дебіторська заборгованість (рис. 2.2)

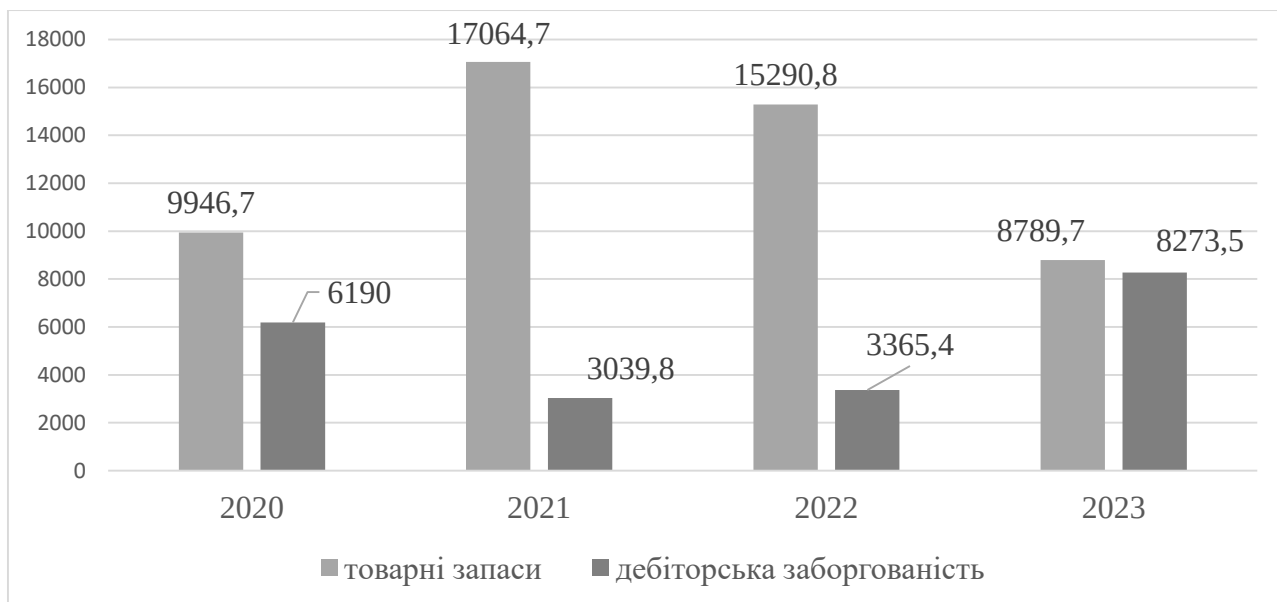

Рис. 2.2. Динаміка товарних запасів та дебіторської заборгованості
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»
Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Дебіторська заборгованість торговельного підприємства - це сума грошових коштів або товарів, які повинні бути отримані від покупців чи клієнтів за раніше надані товари.

Дебіторська заборгованість може бути представлена у вигляді рахунків-фактур, які виставляються покупцям за постачання товарів або послуг. Рахунки-фактури містять інформацію про товари чи послуги, їх кількість, ціну та загальну суму заборгованості.

На підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у 2023 році дебіторська заборгованість представлена такими складовими: дебіторська заборгованість вітчизняних та іноземних покупців за реалізовану їм плодоовочеву продукцію, дебіторська заборгованість за виданими авансами постачальникам товарних запасів, дебіторська заборгованість співробітників за виданим їм короткостроковими позиками, дебіторська заборгованість за підзвітними сумами. Що стосується результативних показників, то вони мають дуже кардинальні зміни протягом досліджуваного періоду (рис. 2.3.)

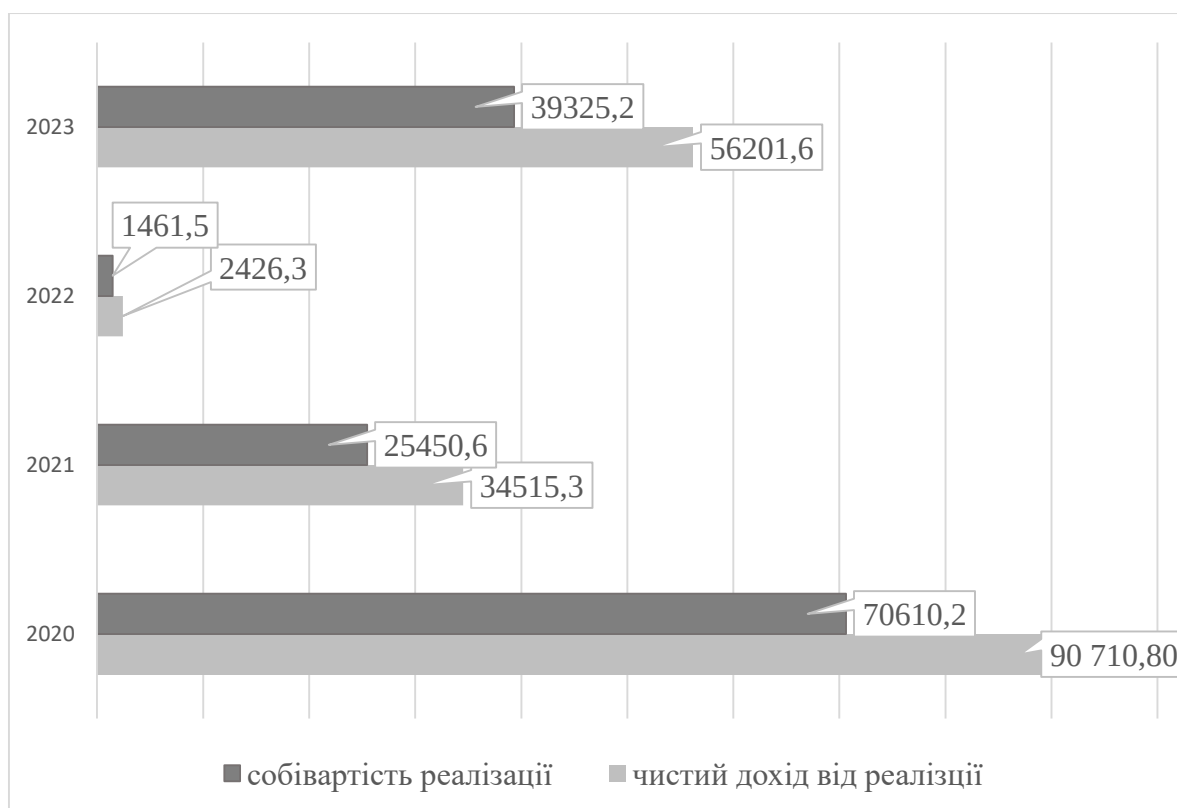

Рис. 2.3. Результативні показники торговельної діяльності
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Як видно з рис. 2.3., у передкризові роки ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» мало дуже високий товарооборот в обсязі 90710,80 тис. грн. У 2021 році під впливом загальних економічних факторів відбулося зниження товарообороту до 34515,3 тис. грн. А вже кардинальне зниження результативних показників у перший рік повномасштабного вторгнення РФ в Україну відбулося під впливом загальних наслідків для економіки України у результаті воєнної агресії. У перші тижні після повномасштабного вторгнення росії в Україну бізнес зіткнувся з такими проблемами:

- проблеми логістики – основні транспортні шляхи щодо придбання товарних запасів були заблоковані або знаходилися в окупованих територія;
- відсутність електроенергії – якщо магазини хоч якось могли працювати під час вимкнення світла, то для підприємств відсутність електрики означала зупинку виробництва;

Як можна побачити з рис. 2.2, у період 2021-2022 років кардинально знизилися показники фінансового результату у вигляді операційного та чистого прибутку, тобто підприємство було збитковим за даними показниками фінансового результату. Проте за таким показником як валовий прибуток було відзначено позитивні величини (рис. 2.5.)

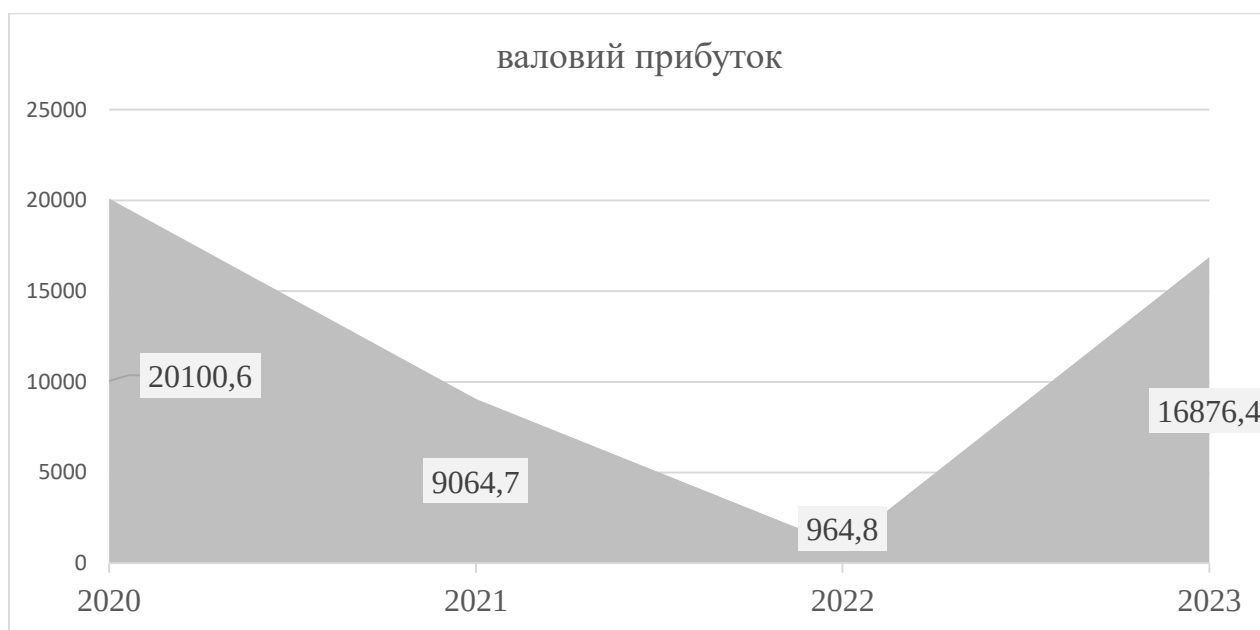

Рис. 2.5. Валовий прибуток ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Як видно з рис. 2.5., сума валового прибутку підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» значно знизилася у 2021-2022 роках. Це зумовлено тим, що сума отриманого доходу від реалізації товарних запасів не змогла перекрити на достатньому рівні витрати на придбання товарних запасів, які сформували собівартість їх реалізації. Отже, підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має достатні потужності у вигляді основного та оборотного капіталу, що дозволяє отримувати високі результати торговельної діяльності. Але, понесені витрати операційної діяльності здійснюють кардинальний вплив на зміну його прибутковості.

2.2. Документальне оформлення формування витрат операційної діяльності підприємства

На підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» основними видами витрат за їх функціями є наступні.

1. Операційні витрати. Операційні витрати використовуються для оплати повсякденного функціонування бізнесу. Усі прямі витрати, пов'язані з бізнесом, що сприяють виробництву та виготовленню товарів, можна класифікувати як операційні витрати. Адміністративні витрати, витрати на компенсацію, продажі та маркетингові витрати є операційними витратами.

2. Позареалізаційні витрати. Неопераційні витрати фінансують додаткові функції, необхідні для підтримки фінансового здоров'я та діяльності підприємства. Вони включають одноразові витрати, такі як врегулювання судових позовів, списання запасів, і регулярні витрати, такі як виплата відсотків і амортизація. Ці витрати не використовуються для полегшення основних бізнес-операцій і не оплачують виробництво товарів.

3. Капітальні витрати. Капітальні витрати використовуються для фінансування придбання, управління, модифікації або обслуговування капітальних активів підприємства. Прикладами капітальних витрат є гроші, витрачені на будівництво будівель, модернізацію обладнання, цифрову інфраструктуру, транспортні засоби компанії тощо.

4. Собівартість проданих товарів або COGS. Собівартість проданих товарів, або COGS, є підсумком усіх витрат, які безпосередньо фінансують концепцію та виробництво кінцевих бізнес-пропозицій. Вони включають витрати на сировину, заробітну плату працівників, які безпосередньо беруть участь у виробництві товарів, обладнання, фабрики, упаковки тощо.

5. Побічні витрати. Побічні витрати незаплановані і в першу чергу непередбачувані. В основному це незначні витрати, такі як допоміжні витрати під час подорожі, як-от обслуговування номерів, плата за обробку багажу, розважальні витрати, чайові персоналу тощо.

Загальною умовою відображення будь-яких операцій, у тому числі і тих, що формують витрати операційною діяльністю, є відповідне документальне забезпечення. Тобто, усі витрати або операції, що призводять до виникнення витрат, мають бути зафіксовані у первинних документах.

Документи можна розділити на такі групи

- документи, що підтверджують надходження товарних запасів та таким чином підтверджують формування первісної вартості товарних запасів, яка буде балансовою вартістю та вже потім при списанні в обліку відображена як собівартість реалізованих товарів
- документи, що підтверджують формування адміністративних та збутових витрат у розрізі матеріальних витрат, витрат на оплату праці, нарахування амортизаційних відрахувань, та понесення інших витрат
- документи, що підтверджують формування інших операційних витрат – списання нестачі, відображення курсових різниць від операцій за перерахунком монетарних статей або операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, списання кредиторської заборгованості та ін.

Наприклад, розглянемо пакет первинних документів, що було складено за даними процесу постачання товарних запасів на підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» (Додаток Ж).

Між постачальником фермерським господарством «ГРИКО» та ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» було укладено договір № 15/05/23 від 15 травня 2023 року на поставку грибів – печериці розсипні. Постачальником виписана видаткова накладна на суму 41025,00 грн (в т.ч. ПДВ – 6837,50 грн) та товаротранспортна накладна на доставку цих товарів від місця постачання смт Авангард. Також, оскільки контрагенти є платниками ПДВ, продавцем – фермерським господарством «ГРИКО» була виписана податкова накладна на суму поставки товару. Підприємством представлено витяг з ЄРПН, що підтверджує реєстрацію податкової накладної а відповідно й право на відображення податкового кредиту з ПДВ в обліку ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».

Плата за отриманий товар проводиться на підставі платіжної інструкції та підтверджується випискою банку.

Послуги з перевезення товарних запасів від постачальників на підприємство або від підприємства до споживачів можуть бути здійснені із залученням сторонніх організацій.

Розглянемо оформлення отримання послуг з транспортування овочевої продукції за відповідними первинними документами (Додаток И). Так, наприклад ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» (замовник) уклало з фізичною особою-підприємцем Маркевичем Генадієм Васильовичем (перевізник) Договір № 26/12-22-3 «Про надання послуг з перевезення вантажів» від 26 грудня 2022 року. Відповідно до цього договору було здійснено послуги перевезення продукції з с. В. Дальник до складу ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» на суму 2500,00 грн, а також зі складу нашого підприємства в Миколаївську область та по місту Одеса до споживачів цієї продукції на загальну суму 8400,00 грн.

Підтвердженням виконання послуг та відображенням їх в обліку є Акт надання послуг №30/23 від 15 червня 2023 року. Послуги сплачено на підставі рахунку-фактури №30/23 від 15 червня 2023 року.

Щодо придбання у нерезидентів товарних запасів у вигляді овочевої продукції для її подальшої реалізації вітчизняним покупцям то формування первісної вартості цих товарів має свої особливості та залежить від умов ЗЕД-контракту. Особливо відчутно впливають такі умови як умови оплати та умови поставки відповідно до правил ІНКОТЕРМС. Якщо договором передбачена попередня оплата, то вартість придбаних товарів у митному режимі імпорту буде сформована за курсом НБУ, що діяв на дату перерахування передоплати нерезиденту-постачальнику. Якщо оплата здійснюється після оприбуткування товарів, то їх вартість буде перерахована за курсом НБУ, якій діяв на дату митного оформлення товарів. Митне оформлення товарів підтверджується митною декларацією. Пакет документів, що підтверджують відображення в

обліку вартості придбаних товарів у митному режимі імпорту наведено у Додатку К.

На підставі укладеного ЗЕД-контракту між ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» та FSV AGRO GRUP SRL на поставку продовольчої цибулі було оформлено такі документи: commercial invoice (рахунок-фактура), пакувальний лист, consignment note (товаро-транспортна накладна), митна декларація, експертний висновок (Додаток К).

Отже, усі ці документи підтверджують надходження товарних запасів на підприємство ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС», формування їх вартості, яка потім буде списана як собівартість реалізації товарів.

Основними первинними бухгалтерськими документами для віднесення до складу операційних витрат є:

- для нарахування амортизації – розрахунок амортизації основних засобів, або відомість амортизації (Додаток Л), у яких вказується об'єкт основних засобів, його вартість та сума нарахованої амортизації. Так, наприклад за таким об'єктом як Навантажувач з вилковим захватом Nissan NASAH01M09-NASAH01-000674,00-000162 вартістю 61666,67 грн. було нараховано амортизацію у сумі 2055,52 грн за 2023 рік.

- на суму використаної готівки на господарські потреби або на відрядження – видатковий касовий ордер та Звіт з використання коштів, наданих на відрядження або під звіт

- на суму включення до операційних витрат нарахованої заробітної плати – розрахунково-платіжна відомість

На ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» до основних документів, що підтверджують включення до складу операційних витрат понесених їх елементів відносяться:

- Акти списання товарів (Додаток М); видаткові накладні (Додаток Н), товаротransпортні накладні (Додаток П), Акти наданих послуг (виконаних робіт), Рахунки на оплату (Додаток Р).

– розрахунково-платіжні відомості, які містять інформацію про оплату праці; відомості нарахування амортизації та ін.

Рис. 2.6. Загальна схема документального забезпечення на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено автором

2.3. Практичні аспекти обліку операційних витрат на підприємстві

Ведення бухгалтерського обліку та формування показників фінансової звітності щодо операцій з систематизації операційних витрат підприємства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» здійснюється відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», а також та податкових нормативів, основним з яких є Податковий кодекс України. Облікова систематизація включає виконання таких завдань (рис. 2.7)

Рис. 2.7. Завдання бухгалтерського обліку операційних витрат.

Джерело: складено автором

Відповідно до НП(С)БО 16, витрати операційної діяльності підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» систематизуються в обліку за об'єктами витрат з використанням відповідних рахунків (рис. 2.8).

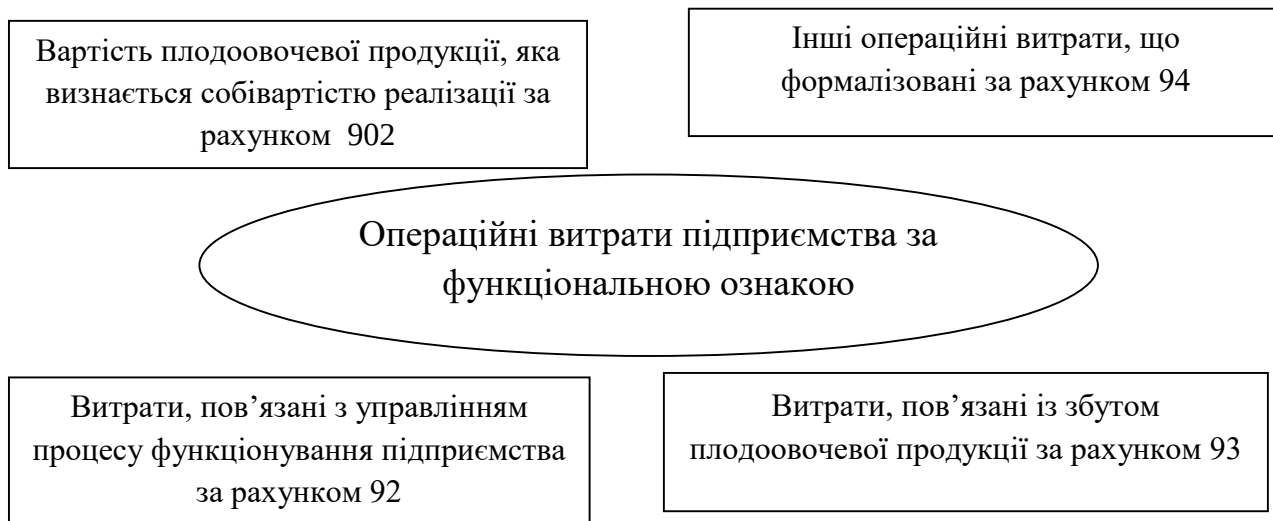

Рис. 2.8. Облікове формування витрат операційної діяльності за функціональним призначенням

Джерело: складено за даними [37]

Найбільш значну долю операційних витрат складають саме витрати, які формують собівартість реалізованих товарів. Для обліку таких витрат використовують субрахунок 902 «Собівартість реалізованих товарів». Загальна їх сума за 2023 рік становила 39 325 223,40 грн. Тобто в обліку була відображена собівартість таких реалізованих товарів проводкою Дт 902 Кт 281. По закінченню звітного періоду було списання собівартості на фінансовий результат проводкою ДТ 791 Кт 902. Загальна інформація щодо списання реалізованих товарів за окремі періоди наведена в оборотно-сальдовій відомості за рахунком 902 (Додаток С). Списання собівартості окремих видів овочевої продукції при реалізації наведено в Карточці за рахунком 902. (Додаток Т). Також в системі обліку сформовано такий регістр як «Аналіз рахунку 902 (Додаток У), де зазначена загальна суми собівартості проданих товарів та її списання на фінансовий результат.

ЮГТОРГСЕРВІС ТД, ТОВ									
Карточка рахунку 90 за 2023 г.									
Період	Документ	Аналітика Дт	Аналітика Кт	Дебет		Кредит		поточне сальдо	
Сальдо на початок									0,00
02.01. 2023	реалізація товарів ЮГ00-000002 від 02.01.2023 12:00:01 Списані ТМЦ	<...> товари собівартітьсь реалізова-них товарів	оподатк ПДВ Картопля імпорт 2020 основний склад Поступление товаров и услуг ЮГ00-000350 от 23.02.2021 20:44:29	902	1 496,02	281		Д	1 496,02
02.01. 2023	реалізація товарів ЮГ00-000002 от 02.01.2023 12:00:01 Списані ТМЦ	<...> товари собівартість реалізова-них товарів	оподатк ПДВ Картопля імпорт 2020 основний склад надходження товарів ЮГ00-000346 від 24.02.2021 16:33:07	902	8 167,30	281		Д	9 663,32
02.01. 2023	реалізація товарів ЮГ00-000002 от 02.01.2023 12:00:01 Списані ТМЦ	<...> товари собівартість реалізова-них товарів	оподатк ПДВ Капуста 0704 основний склад надходження товарів ЮГ00-000088 от 22.12.2022 12:00:00	902	3 040,00	281		Д	12 703,32
02.01. 2023	реаліздція товарів ЮГ00-000002 от 02.01.2023 12:00:01 Списані ТМЦ	<...> товари собівартість реалізова-них товарів	оподатк ПДВ Буряк 0706 основний склад надходження товарів ЮГ00-000098 от 19.12.2022 7:01:02	902	1 330,00	281		Д	14 033,32

Рис. 2.9. фрагмент аналітичного обліку списання собівартості
реалізованих товарних запасів

Джерело: складено за даними [Додаток Т]

Визнання витрат відбувається одночасно з визнанням доходів від реалізації плодоовочевої продукції (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Обліковий регістр «Аналіз рахунку 70 «Дохід від реалізації»

Рахунок обліку		Кореспондуючі рахунки	Дебет	Кредит
70		Початкове сальдо сальдо		
702		Початкове сальдо		
		36		66 567 208,05
		361		64 388 223,62
		362		2 178 984,43
		64	10 731 370,65	
		643	10 731 370,65	
		6431	213 661,44	
		6432	10 517 709,21	
		79	55 835 837,40	
		791	55 835 837,40	
		Оборот	66 567 208,05	66 567 208,05
		Кінцеве сальдо сальдо		
703		Початкове сальдо		
		36		477 660,00
		361		477 660,00
		64	79 609,96	
		643	79 609,96	
		6431	66 583,33	
		6432	13 026,63	
		79	398 050,04	
		791	398 050,04	
		Оборот	477 660,00	477 660,00
		Кінцеве сальдо		
704		Початкове сальдо		
		36	38 790,00	
		361	38 790,00	
		64	-6 465,00	
		643	-6 465,00	
		6432	-6 465,00	
		79		32 325,00
		791		32 325,00
		Оборот	32 325,00	32 325,00
		Кінцеве сальдо сальдо		
		Оборот	67 077 193,05	67 077 193,05
		Кінцеве сальдо сальдо		

Джерело: складено за даними підприємства

На підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у складі операційних витрат мають місце адміністративні витрати, облік яких ведеться на рахунку 92. В загальному розумінні до загальних витрат бізнесу відносять такі складові:

- оренда – оренда місця підприємницької діяльності, виробничих одиниць або будь-якого майна, яке сприяє діяльності компанії.
- обладнання – обладнання для виробництва бізнес-пропозицій.
- компенсація – заробітна плата або винагорода всіх постійних або тимчасових працівників
- витрати на відрядження – усі витрати, пов'язані з відрядженнями, включаючи вартість авіаквитків, проживання, транспортування, діловий пробіг тощо
- комунальні послуги – послуги, які полегшують повсякденне функціонування робочого місця, називаються комунальними послугами. Вони включають електрику, воду, інтернет, каналізацію тощо.
- технічне обслуговування та ремонт – машини та обладнання з часом зношуються. Кошти технічного обслуговування та ремонту сприяють їх відновленню;
- технологія – усе апаратне та програмне забезпечення, яке ви використовуєте в компанії, як-от комп'ютери, ноутбуки, проектори, програмне забезпечення для керування, бухгалтерське програмне забезпечення тощо;
- юридичні витрати – вартість юридичних послуг;
- податки – податки, які ви сплачуєте протягом податкового року, включаючи податок на прибуток, податок на комерційну власність тощо.

Детальна інфомрація щодо адміністративних витрат, які були понесені за 2023 рік представлена у Карточці за рахунком 92.

За даними оборотно-сальдової відомості за рахунком 92 (Додаток Ф) наведемо приклад відображення в обліку адміністративних витрат за окремими статтями їх формування (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Відображення в обліку адміністративних витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
	залишок витрат на початок періоду			1169428,06
1	амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання	92	13	21260,61
2	винагорода за консультаційні, інформаційні, аудиторські та інші послуги	92	685	26 707,00
3	Інші затрати загальногосподарського призначення	92	685, 631	72416,97
4	витрати на оплату праці	92	661	547371,39
5	витрати на страхування	92	651	212979,76
6	витрати на оплату послуг зв'язку	92	685	35943,96
7	плата за розрахунково-касове обслуговування	92	631	36512,16
8	списання на фінансовий результат	791	92	2 122 619,91

Джерело: складено за даними [Додаток Ф]

Отже, можемо побачити, що серед управлінських витрат вагома доля належить заробітній платі управлінського персоналу. Відповідно до загальних принципів обліку витрати на оплату праці включаються до витрат підприємства, а також на витрати відносяться відповідні нарахування ЄСВ. Тобто, сума загальнодержавного обов'язкового внеску на страхування включається до витрат підприємства. З іншої сторони, підприємство як податковий агент, зобов'язано із суми нарахованої заробітної плати утримати загальнообов'язковий податок – ПДФО та військовий збір.

За даними оборотно-сальдової відомості за рахунком 93 (Додаток Х) наведемо приклад відображення в обліку витрат на збут за окремими статтями їх формування (табл.2.3)

Таблиця 2.3

Відображення в обліку витрат на збут

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
1	амортизація ОЗ, пов'язаних зі збутом продукції, виконання робі, наданням послуг	93	13	1153672,17
2	витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)	93	685	591064,15
3	витрати на утримання ОЗ, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського призначення	93	685, 631	66622,86
4	витрати на утримання ОЗ, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції	93	685, 631	141785,21
5	витрати на страхування (збут)	93	685	3239,00
6	витрати на транспортування, перевалку, транспортно-експедиційні та інші витрати, пов'язані з транспортуванням товарів	93	685	5858811,55
7	витрати на пакувальні матеріали для затаризації товарів на складах готової продукції	93	204	2329371,28
8	витрати на оплату праці	93	661	469580,48
9	витрати на страхування	93	651	103307,71
10	інші затрати загальногосподарського призначення	93	685	599931,54
11	інші витрати, пов'язані зі збутом товарів	93	685, 631	774070,41
12	списання на фінансовий результат	791	93	12 093 456,36

Джерело: складено за даними [Додаток Х]

За даними оборотно-сальдової відомості за рахунком 94 (Додаток Ц) наведемо приклад відображення в обліку інших операційних витрат за окремими їх видами (табл.2.4)

Таблиця 2.4

Відображення в обліку інших витрат операційної діяльності

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
1	втрати при купівлі-продажу іноземної валюти	942	333	90015,38
2	витрати від операційної курсової різниці	945	632, 362	65 820,91
3	Інші витрати операційної діяльності	949	281	383,51
4	списання на фінансовий результат	791	942	90015,38
		791	945	65 820,91
		791	949	383,51

Джерело: складено за даними [Додаток Ц]

Більш детальна інформація щодо фіксації інших витрат операційної діяльності наведена в карточці за рахунком 94 (Додаток Х).

Так, витрати, що відображені за Дт 942 субрахунку представлені такими, що виникають у вигляді різниці між курсом НБУ та ринковим курсом купівлі валюти, а також комісійною винагородою обслуговуючого банку за операції з купівлі іноземної валюти.

Витрати від операційної курсової різниці відображені за операціями з перерахунку монетарної кредиторської заборгованості перед нерезидентами за імпортовані у них товари на дату її погашення та на дату балансу. Також є операції з нарахування курсових різниць за дебіторською заборгованістю покупців за відвантажені товари у митному режимі експорту.

За Дт 949 субрахунку відображені втрати, які виникли з псування та списання товарів при їх отриманні від постачальника у момент оприбуткування на склад підприємства.

Систематизовані в системі рахунків операційні витрати за їх функціональною ознакою у кінці звітного періоду списуються на фінансовий результат від операційної діяльності.

В умовах застосування автоматизованої системи обліку операційні витрати формалізуються в аналітичних та синтетичних облікових регістрах. В програмному продукті «BAS Бухгалтерія» формуються такі документи як «Аналіз рахунку», «Картка рахунку», «Оборотно-сальдова відомість за рахунком». Надалі інформація переноситься до загальної оборотно-сальдової відомості (Додаток III), за даними якої формуються статті витрат у формі №2-м Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Особливістю даної скороченої форми звітності є те, що собівартість реалізованих товарів відображується за статтею 2050, а от такі витрати як адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати знаходять своє відображення в одній загальній статті під кодом , яка має назву «Інші операційні витрати» (рис. 2.10)

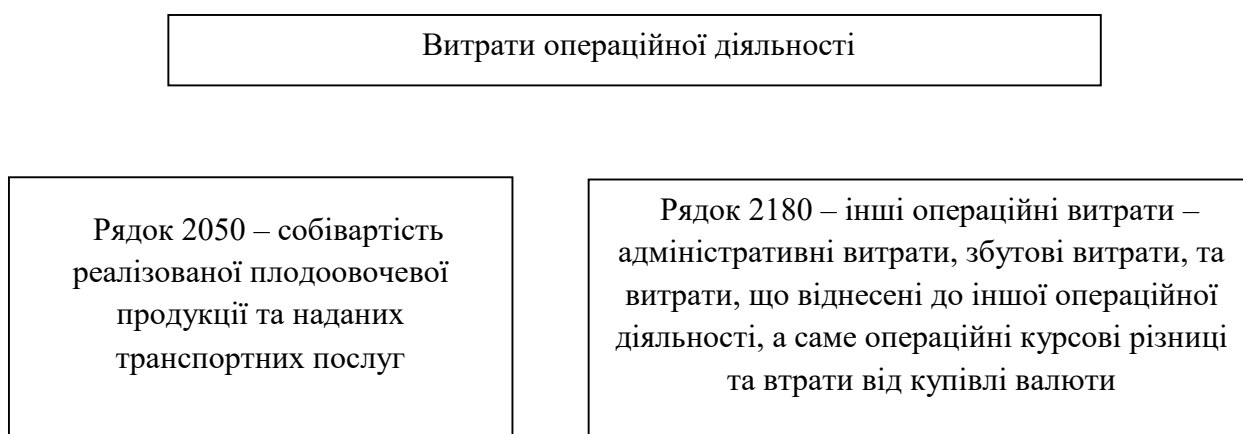

Рис. 2.10. Витрати операційної діяльності у фінансовій звітності

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, облікове забезпечення формування операційних витрат на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» відповідає загальноприйнятим принципам обліку та звітності, які регламентовані нормативно-правовими актами України.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

3.1. Аналіз динаміки та ефективності витрат операційної діяльності

Аналіз операційних витрат включає в себе оцінку та дослідження всіх видів витрат, які пов'язані з основною діяльністю підприємства. Цей аналіз допомагає виявити можливості для оптимізації витрат і покращення ефективності діяльності підприємства. Ось деякі методичні прийоми аналізу операційних витрат:

Порівняльний аналіз: Порівняння витрат за різні періоди часу або з різних ділових підрозділів. Це дозволяє виявити тенденції у зміні витрат та виявити можливі проблемні області. Порівняння витрат у поточному періоді з витратами у попередніх періодах або з витратами конкурентів відображає тенденції та динаміку витрат, дозволяючи виявити потенційні проблемні області або визначити переваги підприємства

Відсотковий аналіз: Розрахунок відсоткового співвідношення окремих видів витрат до загальної вартості виробництва або обсягу продажів допомагає визначити структуру витрат та їхній вплив на фінансові показники

Аналіз ефективності витрат: Розрахунок показників ефективності, таких як витрати на одиницю продукції або послуги, або відношення витрат до виручки. Це дозволяє визначити ефективність використання ресурсів підприємства. Оцінка ефективності витрат полягає в порівнянні витрат з досягнутими результатами. Наприклад, визначення витрат на одиницю продукції чи послуги або розрахунок витрат на одиницю прибутку

Аналіз відхилень: Виявлення відхилень фактичних витрат від планованих або стандартних значень. Це допомагає виявити причини відхилень і прийняти відповідні заходи для їх усунення. **Аналіз структури витрат:** Вивчення структури витрат для виявлення їх розподілу та визначення стратегій оптимізації.

Аналіз за окремими складовими: Розбиття загальних операційних витрат на окремі складові (наприклад, витрати на сировину, працю, енергію тощо) для виявлення найбільш витратної частини та пошуку можливостей для оптимізації.

Для проведення аналізу операційних витрат можна використовувати ще й такі методичні прийоми.

SWOT-аналіз витрат: Визначення сильних і слабких сторін витрат, а також можливостей та загроз. Це допомагає зорієнтувати стратегію управління витратами. Оцінка сильних і слабких сторін витратної діяльності підприємства, а також виявлення можливостей для зниження витрат та загроз, що можуть вплинути на фінансовий стан.

Benchmarking: Порівняння витрат з аналогічними підприємствами в галузі або з кращими практиками. Це дозволяє визначити області, в яких підприємство може вдосконалитися.

ABC аналіз: ABC-аналіз (або аналіз споживання) дозволяє класифікувати витрати за їхнім рівнем значимості для підприємства. Це допомагає сконцентрувати увагу на критичних областях та прийняти цілеспрямовані рішення з їх оптимізації. Декомпозиція витрат: Розбиття загальних витрат на складові частини допомагає ідентифікувати основні джерела витрат та їхній вплив на фінансові результати

Ці методичні прийоми можуть застосовуватися окремо або в поєднанні залежно від потреб і особливостей конкретного підприємства. Вони допомагають забезпечити ефективне управління витратами та підвищити конкурентоспроможність підприємства. Використання цих методичних прийомів допомагає підприємствам ефективно управляти витратами, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів і підвищення фінансової стійкості.

Отже, використовуючи деякі з наведених методичних прийомів проведемо аналіз операційних витрат ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС». Визначимо спочатку загальну динаміку усіх витрат підприємства та витрат від його операційної діяльності (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Загальна сума витрат ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Як видно з рис 3.1., зміна загальних витрат підприємства відповідає загальним тенденціям його торговельної діяльності. Тобто, у попередньому розділі було зазначено, ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» значно знизило свій товарооборот у 2021-2022 роках. Відповідно й витрати його діяльності у ці роки також зменшилися. Проте вже у 2023 році відбулося зростання як загальних витрат так і витрат операційної діяльності.

Витрати операційної діяльності підприємства представлені витратами його основної діяльності та іншими витратами операційної діяльності. До витрат основної діяльності відносяться, насамперед витрати, що пов'язані із формуванням собівартості реалізованих товарів. Саме ця складова є найбільшою у складі витрат торговельних підприємств. як і зазначалося у попередніх розділах, ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є суб'єктом малого підприємництва, а відтак у формі № 2 «Звіт про фінансові результати» за статтею «Інші операційні витрати» акумульовані суми таких витрат як адміністративні витрати, збутові та інші операційні витрати. Наведемо динаміку зазначених витрат (рис. 3.2.).

Рис. 3.2. Операційні витрати ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Більш детально складові операційних витрат та їх структуру за даними оборотно-сальдової відомості за 2022-2023 роки представимо у табл. 3.1

Таблиця 3.1

Операційні витрати за функціональним призначенням

	статті витрат	2022 рік		2023 рік	
		сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %
1	2	3	4	5	
1	Собівартість реалізації	1461,5	30,0	39325,2	73,2
2	адміністративні витрати	509,8	9,6	2122,6	4,0
3	витрати на збут	2971,4	60,0	12093,5	22,5
4	інші операційні витрати	21,7	0,4	156,2	0,3
5	разом операційні витрати	4968,1	100,0	53697,6	100,0

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Отже, як видно з табл. 3.1, найбільшу долю у складі операційних витрат у 2023 році займає собівартість реалізованих товарів та витрати, пов'язані з їх реалізацією.

Собівартість реалізованих товарів на відміну від собівартості продукції формується за даними аналітичного обліку саме у процесі придбання товарних запасів. Тобто вона включає в себе витрати на сплату вартості постачальникам товарів та витрати, пов'язані із доставкою цих товарів на склади підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС». А от вже витратами на збут товарних запасів вважаються витрати, які пов'язані із їх транспортуванням у процесі реалізації, рекламних заходів, утриманням відповідних необоротних активів, а також оплатою праці робітників збутового відділу.

За даними оборотно-сальдової відомості по рахунку 93 проведемо детальний аналіз структури витрат на збут (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Структура збутових витрат

№ з/п	стаття витрат	Сума, грн.	питома вага %
1	2	5	6
1	амортизація ОЗ, пов'язаних зі збутом продукції, виконання робі, наданням послуг	1 153 672,17	9,5
2	витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)	591 064,15	5,0
3	витрати на утримання ОЗ, інших НМА загальногосподарського призначення	68 622,86	0,5
4	витрати на утримання ОЗ, інших НМА, пов'язаних зі збутом продукції	141 785,21	1,2
5	витрати на страхування (збут)	3 239,00	0,1
6	витрати на транспортування, перевалку, транспортно-експедиційні та інші витрати, пов'язані з транспортуванням товарів	5 858 811,55	48,5
7	витрати на пакувальні матеріали для затаризації товарів на складах	2 329 371,28	19,3
8	витрати на оплату праці	469 580,48	3,8
9	витрати на страхування	103 307,71	0,8
10	інші затрати загальногосподарського призначення	599 931,54	5,0
11	інші витрати, пов'язані зі збутом товарів	774 070,41	6,4
12	разом витрат на збут	12 093 456,36	100,0

Джерело: складено за даними підприємства

Як видно з табл. 3.2, на підприємстві у складі збутових витрат найбільша частка приходить на транспортування, перевалку, транспортно-експедиційні

та інші витрати, пов'язані з транспортуванням товарів – 48,5% від загальної суми збутових витрат. Також значну частку займають витрати на пакувальні матеріали для затаризації товарів на складах - 19,3% загальної суми збутових витрат.

Незважаючи на те, що адміністративні витрати займають не дуже значну частку в сумі операційних витрат, представимо їх складові за окремими статтями витрат (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Структура адміністративних витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн.	питома вага у загальній сумі, %
1	2	5	
1	амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання	21260,61	2,2
2	винагорода за консультаційні, інформаційні, аудиторські та інші послуги	26 707,00	2,8
3	Інші затрати загальногосподарського призначення	72416,97	7,6
4	витрати на оплату праці	547371,39	57,4
5	витрати на страхування	212979,76	22,3
6	витрати на оплату послуг зв'язку	35943,96	3,8
7	плата за розрахунково-касове обслуговування	36512,16	3,8
8	Загальна сума адміністративних витрат	953191,85	100,0

Джерело: складено за даними підприємства

Як видно з табл. 3.3, у складі адміністративних витрат ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» значну долі займають саме витрати на утримання управлінського персоналу підприємства, тобто витрати з нарахування заробітної плати та відрахування з фонду оплати праці ЄСВ.

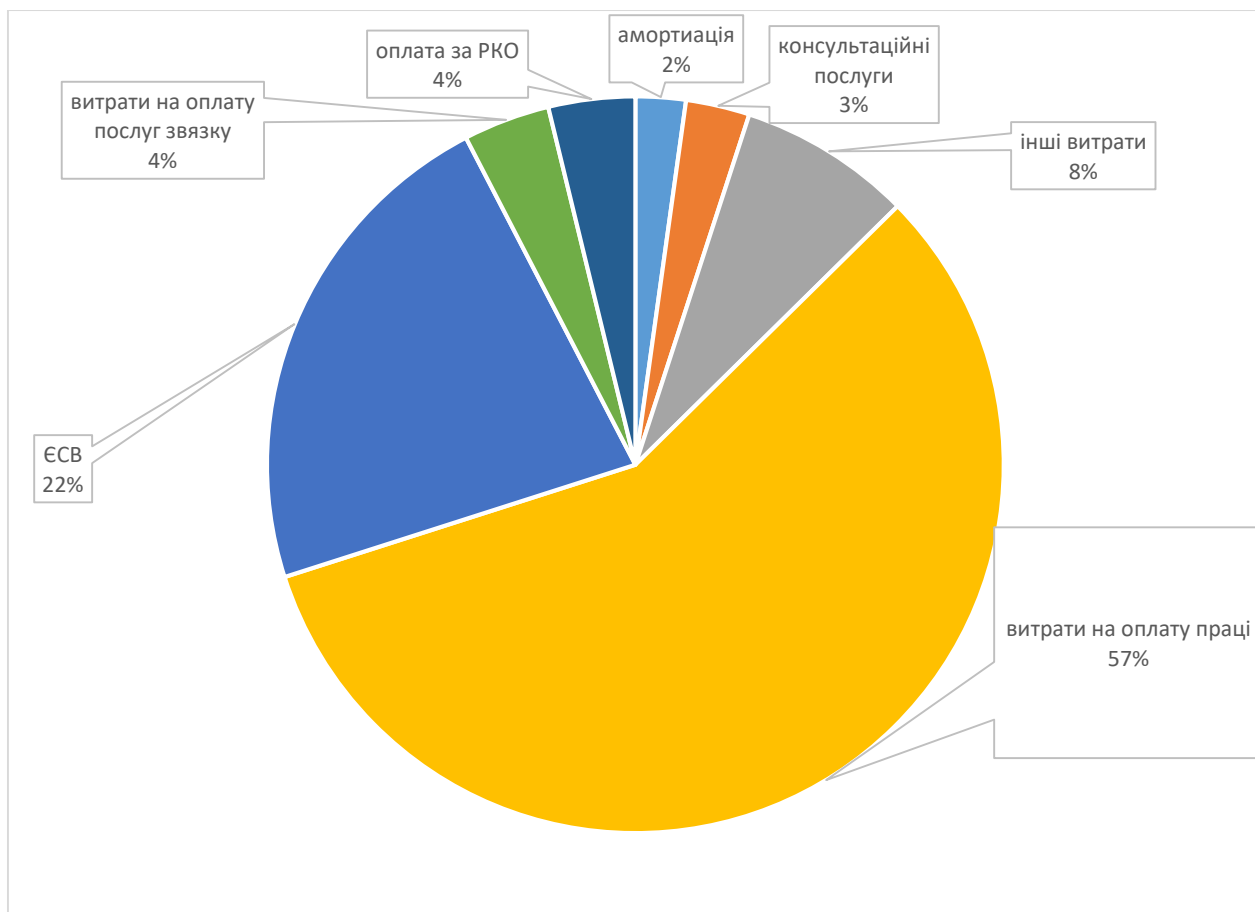

Рис. 3.3. Структура управлінських витрат ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ
ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними підприємства

Далі представимо структуру витрат на збут (табл. 3.4). Наведені дані свідчать, що найбільшу частку у цій складовій операційних витрат підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» займають витрати на транспортування, перевалку, транспортно-експедиційні та інші витрати, пов'язані з транспортуванням товарів. На їх долю припадає 48,5% від загальної суми витрат на збут. Друга по значимості стаття збутових витрат – це витрати на пакувальні матеріали для затаризації товарів на складах готової продукції – 19,3% від загальної суми. Враховуючи спеціалізацію та особливості товарних операцій на підприємстві, саме ці статті витрат мають бути оптимізовані задля досягнення вищих результатів діяльності підприємства.

Таблиця 3.4

Структура збутових витрат

№ з/п	стаття витрат	Сума, грн.	питома вага у загальній сумі, %
1	2	5	6
1	амортизація ОЗ, пов'язаних зі збутом продукції, виконання робі, наданням послуг	1 153 672,17	9,5
2	витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)	591 064,15	5,0
3	витрати на утримання ОЗ, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського призначення	68 622,86	0,5
4	витрати на утримання ОЗ, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції	141 785,21	1,2
5	витрати на страхування (збут)	3 239,00	0,1
6	витрати на транспортування, перевалку, транспортно-експедиційні та інші витрати, пов'язані з транспортуванням товарів	5 858 811,55	48,5
7	витрати на пакувальні матеріали для затаризації товарів на складах готової продукції	2 329 371,28	19,3
8	витрати на оплату праці	469 580,48	3,8
9	витрати на страхування	103 307,71	0,8
10	інші затрати загальногосподарського призначення	599 931,54	5,0
11	інші витрати, пов'язані зі збутом товарів	774 070,41	6,4
12	разом витрат на збут	12 093 456,36	100,0

Джерело: складено за даними підприємства

Аналіз операційних витрат є важливим етапом у фінансовому управлінні підприємством, оскільки він дозволяє виявити ефективність використання ресурсів, ідентифікувати можливість зниження витрат та виявити потенційні

ризика. В цьому аспекті важливе значення для аналітичного забезпечення операційних витрат має CVP-аналіз (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розрахунок критичного об'єму продажів CVP-аналіз ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ
ЮГТОРГСЕРВІС»

№	показники	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	
1.	Чистий дохід(виручка)від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	90 710.80	34 515.30	2 426.30	34 515.30
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	70 610.20	25 450.60	1461,50	25 450.60
3.	Валовий прибуток (маржинальний дохід) (п.1-п.2)	20 100,60	9 064,70	964,80	9 064,70
4.	Частка маржинального доходу виручки від реалізації (п.3:п.1), %	22,16	26,26	39,76	26,26
5.	Постійні та умовно-постійні витрати (адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати	19 873.00	10 677.80	3 506.60	14 372.40
6.	«Критична точка» обсяг продаж (1*5/3)	89683,68	40657,44	8818,47	54725,22
7.	Запас фінансової тривалості(п.1-п.6)	1027,12	-6142,14	-6392,17	-20209,92
8.	Запас фінансової тривалості, % к обсягу продаж (п.7: п.1)	1,13	-17,80	-263,45	-58,55
9.	Прибуток (збиток) від реалізації (п.1 - п.2 - п.5)	227,60	-1613,10	-2541,80	-5307,70
10.	Прибуток від реалізації, у % до ЗФТ (п.9 : п.7)	22,16	26,26	39,76	26,26

Джерело: складено за даними [Додаток Д]

Як видно з табл. 3.5, на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» спостерігається вкрай вразлива ситуація щодо забезпечення беззбитковості торговельної діяльності. Саме зменшення обсягів продажу у 2021-2022 роках негативно вплинуло на зменшення загальної прибутковості підприємства та здійснило вагомий вплив на зростання точки беззбитковості торговельної діяльності.

Будь-яке підприємство функціонує під дією факторів внутрішнього середовища: наприклад, це його ресурсний, трудовий, маркетинговий потенціал. А також зазнає впливу факторів зовнішнього середовища: наприклад, споживачів, конкурентів, постачальників тощо.

Досліджуючи чинники зовнішнього та внутрішнього впливу підприємство прогнозує свою майбутню діяльність, робить акцент на покращенні певних аспектів зовнішнього чи внутрішнього середовища.

Сьогодні зовнішнє середовище має важливе значення для усіх без винятку підприємств. З метою виживання і розвитку в умовах надзвичайно динамічного і невизначеного зовнішнього середовища (а це є загальними характеристиками сучасного оточення вітчизняних промислових підприємств) їм необхідно пристосовуватися до змін, а також самим активно впливати на фактори досліджуваного середовища. нами було проаналізовано основні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Сильні сторони:

1. репутація: ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» відомий як надійний постачальник у мережу супермаркетів високоякісної плодоовочевої продукції, що користується попитом та позитивно впливає на його популярність серед споживачів.

2. Широкий асортимент плодоовочевої продукції: Підприємство пропонує різноманітні товари, що задовольняють різні смаки та потреби клієнтів.

3. Географічний охоплення: ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має розвинуту мережу збуту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, що створює можливості для збільшення обсягів продажів.

Слабкі сторони:

1. Залежність від політичної ситуації: Підприємство може стикатися з ризиком внаслідок змін у політичній ситуації, особливо в контексті зовнішньополітичних відносин.

2. Недостатня диверсифікація ринків: Частка прибутку від експорту продукції ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є незначною, що може стати фактором ризику в разі кризових ситуацій на внутрішніх ринках.

3. Проблеми з конкурентоспроможністю: У зв'язку з появою нових конкурентів та змінами в смаках споживачів, ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» може стикатися зі зниженням конкурентоспроможності.

Можливості:

1. Розвиток нових ринків: Збільшення експорту та розширення продажів в нових регіонах може забезпечити додатковий прибуток для підприємства.

2. Інноваційні технології: Впровадження новітніх технологій у зберігання та запровадження власної переробки або переробки на давальницьких умовах може забезпечити підвищення ефективності та якості продукції.

3. Розвиток нових продуктів: ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» може розширити свою продуктову лінійку за рахунок закупівель нових екологічно чистих видів плодоовочевої продукції, а також диверсифікувати виробництво продукції переробки з більшою доданою вартістю

Загрози:

1. Конкуренція на ринку: Зростання конкуренції в галузі плодоовочевої продукції може призвести до зниження частки ринку для ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

2. Зміни у законодавстві: Зміни у законодавстві щодо безпеки та якості продукції можуть стати викликом для підприємства і призвести до додаткових витрат.

3. Економічні труднощі: Економічні кризи та коливання курсів валют можуть негативно вплинути на забезпечення ефективності товарних операцій

Отже, основною стратегією ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має стати оптимізація витрат, зростання товарообороту плодоовочевої продукції, що забезпечить підвищення його ефективності у стратегічній перспективі.

3.2. Організаційні аспекти внутрішнього контролю операційних витрат торговельних підприємств

Основною метою внутрішнього контролю операційних витрат виступає підтвердження їх достовірності визнання, відображення в обліку та фінансовій звітності підприємств, з чого і випливають основні завдання контролю (рис. 3.4).

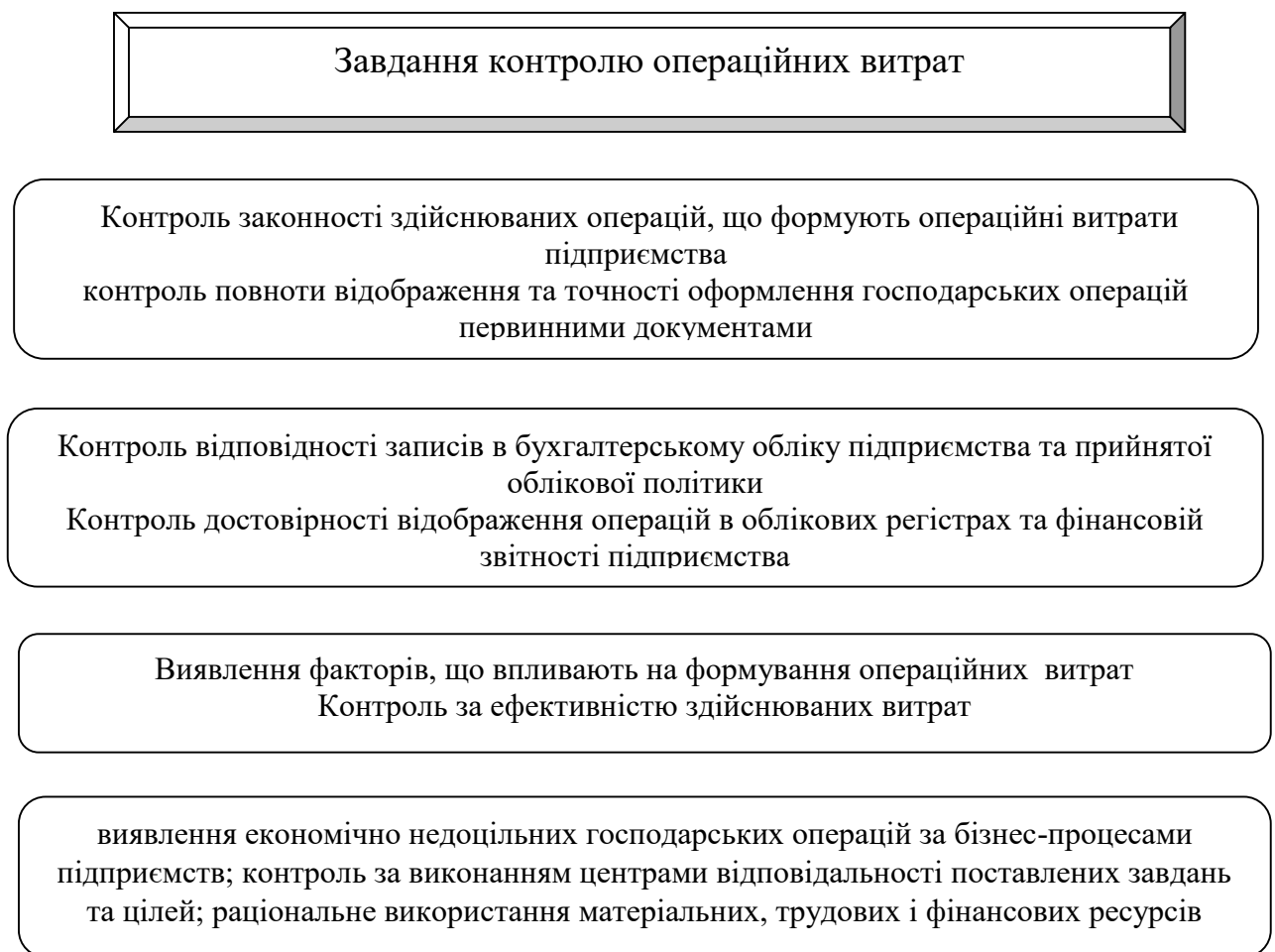

Рис. 3.4. Завдання контролю операційних витрат

Джерело: складено автором

Контроль витрат відноситься до процесу моніторингу та управління витратами всередині організації для підтримки фінансової стабільності та досягнення прибутковості. Цей процес передбачає виявлення та аналіз різних

факторів витрат, таких як операційні витрати, виробничі витрати та накладні витрати, а також впровадження заходів для їх зменшення або оптимізації.

Він спрямований на досягнення балансу між мінімізацією витрат без шкоди для якості продуктів або послуг. Ефективно контролюючи витрати, підприємства можуть підвищити свою конкурентоспроможність, підвищити операційну ефективність і отримувати вищі прибутки, що зрештою призведе до довгострокового зростання та успіху.

Інтеграція України в європейське співтовариство та інноваційна модель економічного зростання потребують нових підходів до організації, методології та оптимізації внутрішнього контролю як складової системи контролінгу вітчизняних підприємств.

Активний розвиток бізнесу вимагає запровадження на підприємствах ефективної системи управління та контролю, яка передбачає їх визначення, оцінювання можливостей їх виникнення, впливу наслідків їх настання та розробку заходів щодо зменшення до максимально прийняттого рівня.

При проведенні контрольних процедур насамперед підтверджується: дотримання облікового та податкового законодавства при визнанні операційних витрат підприємства; підтвердження первинними документами визнаних операційних витрат підприємства; правильність відображення операційних витрат підприємства у системі рахунків обліку; достовірність і співставність відображення витрат в управлінській та фінансовій звітності

Організаційно-підготовчий (постановка цілі та завдань, формування інформаційного забезпечення, вибір суб'єктів внутрішнього контролю. Методичний етап внутрішнього контролю операційних витрат включає в себе ряд дій, які спрямовані на розробку та впровадження конкретних методів та процедур контролю, які дозволять ефективно відстежувати, аналізувати та управляти операційними витратами. Результативно-узагальнюючий етап проведення контролю витрат - це завершальний етап, який включає в себе аналіз та оцінку результатів контролю, узагальнення висновків та прийняття рішень для подальших дій (рис. 3.5)

Організаційно-підготовчий етап

Визначення цілей контролю: Формулювання конкретних цілей та завдань, які повинні бути досягнуті в процесі контролю витрат

Встановлення стандартів та процедур: Розробка стандартів, процедур та правил, що визначають, які витрати мають бути контрольовані, як вони мають бути класифіковані та які процеси контролю мають бути використані

Розробка системи обліку: Створення системи обліку витрат, включаючи формування рахунків, журналів, баз даних або програмного забезпечення для запису та аналізу витрат

Впровадження процесів контролю: Впровадження системи контролю витрат, включаючи розподіл обов'язків та встановлення процедур внутрішнього контролю

Тестування та вдосконалення системи: Проведення тестування системи контролю та виявлення можливих недоліків або слабких місць, після чого вносяться відповідні корективи та вдосконалення

Методичний етап

Стандартизація процесів: Розробка стандартів і процедур для контролю операційних витрат, включаючи визначення та класифікацію витрат, правила реєстрації та внутрішні контрольні процедури

Розробка бюджетів: Встановлення бюджетів на операційні витрати, які дозволять контролювати та відстежувати витрати відповідно до плану

Визначення ключових показників продуктивності: Розробка та впровадження ключових показників продуктивності, які дозволять оцінювати ефективність витрат та ідентифікувати можливості для оптимізації

Аналіз результатів: Проведення регулярного аналізу результатів контролю витрат для ідентифікації проблемних аспектів та розробки стратегій подальшого удосконалення

Результативно-узагальнюючий етап

Аналіз відхилень: Порівняння фактичних витрат з планованими, виявлення та аналіз причин відхилень між ними. Цей аналіз допомагає ідентифікувати проблемні аспекти та можливості для покращення

Узагальнення результатів: Підбиття підсумків контролю витрат, визначення основних трендів та виявлення ключових висновків

Розробка рекомендацій: Висунення рекомендацій щодо удосконалення системи контролю витрат, вирішення виявлених проблем та підвищення ефективності управління витратами

Підготовка звіту: Підготовка звіту про результати контролю витрат, в якому викладені основні висновки, рекомендації та рекомендовані заходи для подальшого вдосконалення

Рис. 3.5 Основні етапи здійснення контролю операційних витрат

Джерело: складено автором

На оптових торговельних підприємствах інвентаризація також має своє особливості. Так, інвентаризація у оптовій торгівлі відрізняється від роздрібною високою трудомісткістю, важкими умовами проведення та складністю інвентаризаційних робіт. Багатоцільовий характер інвентаризаційних робіт полягає у перевірці фактичної наявності цін, якості товарів, а також дотримання правил організації матеріальної відповідальності

Основними особливостями інвентаризації у торговельних підприємствах на нашу думку є утруднення умов проведення інвентаризації, що зумовлено дотриманням правил організації матеріальної відповідальності, великою номенклатурою товарів, обов'язковою перевіркою фактичної наявності їх цін, а також якості. В умовах сьогодення актуальним в обліку товарів постає використання спеціалізованих програм, що дозволяють не тільки автоматизувати облік товарних запасів на складах магазинів, облік грошових коштів в касах магазинів, а також загалом автоматизувати бізнес-процеси торговельних підприємств.

Проведення інвентаризації у торговельних підприємствах вимагає дотримання певного порядку, щоб забезпечити точність та об'єктивність підрахунку запасів. Основні кроки порядку проведення інвентаризації включають наступне:

Підготовчий етап - Планування дати та часу проведення інвентаризації, Утворення команди для проведення інвентаризації, призначення відповідальних осіб, Підготовка необхідних матеріалів та документів для проведення інвентаризації, включаючи інструкції, бланки актів, списки запасів тощо

Проведення інвентаризації Фіксація початкового залишку товарів на складі та в торгових точках, Проведення фактичного підрахунку товарів або використання методів обміру, таких як зважування, вимірювання об'єму тощо, Запис результатів інвентаризації у спеціальний акт, що підписується усіма учасниками інвентаризації

Аналіз та підготовка звіту Перевірка результатів інвентаризації на предмет збігів та розбіжностей з обліковими записами, Виявлення та аналіз причин

виявлених розбіжностей, Підготовка звіту про результати інвентаризації, включаючи виявлені розбіжності та запропоновані заходи щодо їх вирішення

Узгодження та затвердження Проведення збору та аналізу відомостей інвентаризації керівництвом підприємства, Затвердження результатів інвентаризації та прийняття рішень щодо подальших дій

Впровадження заходів Виконання заходів щодо врегулювання виявлених розбіжностей та покращення системи управління запасами, Аналіз ефективності впроваджених заходів та їх вплив на подальшу діяльність підприємства

Відображення в обліку результатів інвентаризації також має свої особливості враховуючи специфіку торговельної діяльності та асортименту товарних запасів.

Як було зазначено, ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» займається закупівлею, зберіганням та реалізацією овочевої продукції. Ця продукція має свій термін зберігання та споживчих якостей. Відтак, якщо уде визначена нестача або псування продукції, то необхідно враховувати ці процеси.

Основні особливості відображення результатів інвентаризації в обліку включають наступні складові.

Коригування облікових записів: Результати інвентаризації можуть виявити розбіжності між фактичними залишками товарів та їх обліковими записами. Такі розбіжності потрібно скоригувати у фінансовому обліку для відображення точної картини стану товарних запасів.

Контроль за втратами та пошкодженнями: Під час інвентаризації виявляються втрати та пошкодження товарів, які також потрібно відобразити у фінансовому обліку

Оцінка запасів: Результати інвентаризації можуть вплинути на оцінку вартості товарних запасів, оскільки фактичні залишки та їх якість можуть відрізнятися від облікових записів

Запис розбіжностей у спеціальні журнали: Розбіжності між фактичними та обліковими залишками можуть бути відзначені у спеціальних журналах для подальшого аналізу та вжиття заходів.

Аналіз причин розбіжностей: Важливо також відобразити аналіз причин виявлених розбіжностей та розроблення заходів для їх запобігання у майбутньому.

Інформаційне повідомлення керівництву: Результати інвентаризації повинні бути представлені керівництву підприємства для прийняття відповідних управлінських рішень.

Врахування цих особливостей допомагає забезпечити точне та об'єктивне відображення результатів інвентаризації у фінансовому обліку торговельного підприємства.

Відображення результатів інвентаризації товарних запасів інвентаризаційною комісією передбачає таку процедуру: у процесі проведення інвентаризаційної роботи складаються інвентаризаційні описи та звіральні відомості за залишками товарних запасів, оформлені документи передаються до бухгалтерії. Відображення в бухгалтерському обліку полягає у тому, щоб на підставі звіральних відомостей відобразити розбіжності між даними обліку та фактичною наявністю товарних запасів на складі підприємства.

Таблиця 3.6

Відображення в бухгалтерському обліку результатів
річної інвентаризації плодоовочевої продукції

Дата	Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума
01.12.2023	Списано облікову вартість нестачі	947	281	12600,00
01.12.2023	нараховано компенсуючі податкові зобов'язання	949	641	2520,00
31.12.2023	Списано нестачу на фінансовий результат	791	947	12600,00
31.12.2023	Списано ПЗ на фінансовий результат	791	949	2520,00
01.12.2023	Відображено на позабалансовому рахунку нестачу	072		12600,00
01.12.2023	віднесено на матеріально відповідальну особу вартість нестачі	375	716	15120,00
01.12.2023	Списано із за балансового обліку суму нестачі	-	072	12600,00
31.12.2023	внесено відшкодування винною особою до каси підприємства	301	375	15120,00
31.12.2023	Відображено дохід від раніше списаних активів на фінансовий результат	716	791	15120,00

Джерело: складено за даними підприємства.

Відображення в бухгалтерському обліку полягає у тому, щоб на підставі звіряльних відомостей відобразити розбіжності між даними обліку та фактичною наявністю товарних запасів на складі підприємства.

90			39 325 223,40	39 325 223,40
902			39 325 223,40	39 325 223,40
92			2 122 619,91	2 122 619,91
93			12 093 456,36	12 093 456,36
94			156 219,80	156 219,80
942			90 015,38	90 015,38
945			65 820,91	65 820,91
949			383,51	383,51
98			460 230,11	460 230,11
981			460 230,11	460 230,11

Рис. 3.6. Фрагмент оборотно-сальдової відомості за витратами

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними підприємства

Таблиця 3.7

Співставлення даних оборотно-сальдової відомості та фінансової звітності щодо операційних витрат

назва показника	рядок форми 2-м	джерело та сума (грн)	сума, тис. грн
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	оборот за рахунком 902 – 39 325 223,40	39 325.20
Інші операційні витрати	2180	обороты за рахунками 92 – 2 122 619,91 93 – 12 093 456,36 94 – 156 219,80	14 372.40
Інші витрати	2270	-	-
разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	53697519,47	53 697.60
податок на прибуток	2300	460 230,11	460,20

Джерело: складено за даними підприємства

3.3. Напрямки удосконалення обліку, контролю та аналізу операційних витрат торговельних підприємств

Сьогодення функціонування торговельних підприємств вимагає прийняття виважених управлінських рішень щодо забезпечення відповідного рівня їх конкурентоспроможності та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

В цьому аспекті вирішальна роль належить обліково-аналітичному забезпеченні формування саме операційних витрат, як інформаційної бази розробки стратегії розвитку підприємства.

Удосконалення обліку операційних витрат є важливим етапом у фінансовому управлінні підприємством і може сприяти підвищенню ефективності використання ресурсів та зниженню загальних витрат. Найбільш поширеними вважаються такі напрямки для удосконалення обліку операційних витрат:

Автоматизація процесів обліку: Використання спеціалізованих програмних засобів для автоматизації обліку операційних витрат дозволяє значно полегшити процес збору, обробки та аналізу даних. Це сприяє зменшенню ризику помилок та покращенню швидкості обробки інформації

Впровадження системи внутрішнього контролю: Розробка та впровадження ефективної системи внутрішнього контролю дозволяє вчасно виявляти і усувати будь-які неточності чи порушення в процесі обліку витрат

Стандартизація та оптимізація процесів: Стандартизація процесів обліку витрат та впровадження ефективних методів оптимізації дозволяють спростити і стандартизувати процедури та забезпечити більшу точність і порівняність даних

Підвищення кваліфікації персоналу: Надання навчання та підвищення кваліфікації персоналу, який займається обліком витрат, допомагає забезпечити правильність та відповідність обліку вимогам законодавства та стандартам обліку

Впровадження ABC-аналізу: ABC-аналіз (аналіз споживання) дозволяє ідентифікувати та сконцентрувати увагу на найбільш значущих елементах витрат, що сприяє ефективній оптимізації та управлінню цими витратами

Моніторинг та аналіз результатів: Постійний моніторинг та аналіз результатів удосконалення обліку операційних витрат дозволяють вчасно виявляти проблеми та вдосконалювати стратегії управління витратами.

Ці прийоми можуть бути використані для удосконалення обліку операційних витрат на підприємстві, що сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності бізнесу.

Удосконалення внутрішнього контролю операційних витрат є ключовим елементом ефективного фінансового управління підприємством. Нижче наведено кілька практичних порад щодо цього:

Розроблення і документування процедур контролю: Важливо створити чіткі та зрозумілі процедури, які описують, як саме проводиться контроль операційних витрат. Це може включати процедури затвердження, звірення, авторизації та реєстрації операційних витрат.

Визначення ролей та відповідальності: Кожна особа або відділ повинен мати чітко визначені ролі та відповідальність за контроль операційних витрат. Це допоможе забезпечити, що всі процеси контролю витрат будуть виконуватися систематично та ефективно

Впровадження системи авторизації: Важливо встановити процедуру авторизації перед кожною операцією з витратами. Це може включати перегляд та підтвердження платежів, замовлення матеріалів або послуг, а також використання авторизаційних підписів або паролів.

Проведення регулярного моніторингу та аналізу: Регулярний моніторинг та аналіз операційних витрат дозволяє виявляти будь-які аномалії або незвичайні витрати та приймати вчасні заходи для їх усунення.

Використання технологій для автоматизації контролю: Використання спеціалізованих програмних засобів для автоматизації процесів контролю може значно полегшити та підвищити ефективність контролю операційних витрат

Підвищення кваліфікації персоналу: Надання навчання та підвищення кваліфікації персоналу щодо методів та процедур контролю витрат допомагає забезпечити правильність і ефективність виконання контрольних завдань.

Запровадження системи звітності: Важливо створити систему звітності, яка дозволяє вчасно та точно отримувати інформацію про операційні витрати, а також процеси контролю за ними

Ці заходи допоможуть підприємству покращити внутрішній контроль операційних витрат, знизити ризики виникнення помилок та шахрайства, а також забезпечити більшу ефективність в управлінні фінансами

Удосконалення аналізу операційних витрат є важливим етапом у фінансовому управлінні підприємством, оскільки воно дозволяє зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси та де можна здійснити збереження. Ось кілька шляхів удосконалення аналізу операційних витрат:

Удосконалення аналізу операційних витрат є важливим етапом у фінансовому управлінні підприємством, оскільки воно дозволяє зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси та де можна здійснити збереження. Необхідними є такі заходи:

1) розширення аналітичного підходу, тобто проводити моніторинг витрат не тільки загально, але й за окремими складовими (наприклад, по підрозділах, проектах, продуктам/послугам) дозволяє зрозуміти, як саме витрачаються ресурси та де можливість для оптимізації;

2) використання ключових показників ефективності, а саме проводити розрахунок та аналіз ключових показників, таких як витрати на одиницю продукції/послуги, маржинальність, коефіцієнти ефективності, допомагає виявити проблемні області та визначити напрямки удосконалення;

3) застосування ABC-аналізу - класифікація витрат за принципом ABC (за значущістю) дозволяє визначити, які витрати є найбільш критичними для діяльності підприємства, та спрямувати увагу на них в першу чергу;

4) проведення порівняльного аналізу з аналогічними підприємствами-конкурентами за різними періодами, що допоможе виявити тенденції та фактори, що впливають на формування операційних витрат;

5) проведення деталізованого аналізу даних про витрати (наприклад, витрати за категоріями продукції, видами економічної діяльності за КВЕД, об'єктами) дозволить точніше ідентифікувати джерела витрат та шляхи їх зниження;

6) впровадження процесу управління витратами через крос-функціональні команди дозволяє залучити спеціалістів з різних відділів для спільного аналізу та пошуку оптимальних рішень;

7) постійний моніторинг та аналіз аналітичних даних, а також регулярне оновлення стратегій та планів управління витратами дозволяють підприємству бути гнучким та адаптивним до змін у середовищі

Удосконалення аналізу операційних витрат допомагає підприємствам зробити більш обґрунтовані та стратегічні рішення щодо управління ресурсами та оптимізації витрат.

Вважаємо доцільним на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» посилити таку складову обліку як управлінський облік.

Управлінський облік на торговельному підприємстві спрямований на забезпечення ефективного управління всіма аспектами діяльності, включаючи товарообіг, закупівлі, продажі, складське господарство та фінансові показники. Методичні прийоми управлінського обліку можна використовувати з метою:

1) планування та аналізу товарообороту плодоовочевої продукції - визначити оптимальні обсяги закупівель і продажів товарів, а також аналізувати їхні витрати та прибутковість;

2) моніторинг товарних запасів плодоовочевої продукції - за допомогою управлінського обліку ведеться контроль за рівнем запасів товарів на складі, швидкістю їх обороту та оптимізація запасів для забезпечення найкращих умов для підприємства

3) управління ціновою політикою - аналіз цін на товари, динаміки попиту та конкурентоспроможності допомагає встановити оптимальні ціни для максимізації прибутку та задоволення потреб споживачів;

4) аналіз та планування продажів - включає в себе прогнозування обсягів продажів, аналіз результатів продажів та впровадження стратегій для збільшення обсягів продажів;

5) управління клієнтськими відносинами - управлінський облік допомагає відстежувати та аналізувати клієнтські дані, що дозволяє підприємствам розробляти та впроваджувати стратегії залучення та утримання клієнтів;

6) аналіз та контроль ризиків - управлінський облік включає в себе аналіз та оцінку ризиків, пов'язаних з діяльністю торговельного підприємства, а також розробку стратегій їх мінімізації та управління.

Загалом, управлінський облік на торговельному підприємстві включає в себе широкий спектр аспектів, які спрямовані на ефективне управління діяльністю підприємства з метою досягнення стратегічних цілей та максимізації прибутку.

Вивчення місця підприємства на ринку, його особливостей діяльності, організаційної структури, внутрішніх положень, інструкцій, каналів продажу продукції підприємством, основних постачальників, виокремлення центрів відповідальності та бізнес процесів у кожному з них, аналіз ресурсної бази підприємства, вивчення порядку організації бухгалтерського обліку підприємства, загального графіку документообігу, оцінка системи внутрішнього контролю

Також, враховуючи збільшення отриманого доходу від реалізації продукції та послуг і перебування ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» на загальній системі оподаткування, рекомендуємо підприємству більш ретельно дотримуватися відображення в обліку та узгодження з податковим законодавством тих витрат, на які має бути скоригований фінансовий результат при визначенні бази оподаткування податком на прибуток.

Відображені за принципом нарахування у фінансовій звітності витрати включаються до фінансового результату, який оподатковується податком на прибуток. Проте, відповідно до вимог Податкового кодексу підприємства, у яких дохід перевищує 40 млн. грн., а саме таким може стати ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», мають визначати об'єкт оподаткування податком на прибуток з урахуванням податкових різниць. Тобто фінансовий результат має бути скоригований на ті витрати, які відповідно до податкового законодавства підприємство не має права враховувати на зменшення фінансового результату.

До таких витрат у частині операційної діяльності відносяться витрати, що виникають, насамперед, за операціями з основними засобами:

- витрати на амортизацію об'єктів основних засобів (бухгалтерська амортизація відноситься на збільшення фінансового результату, податкова – на зменшення);
- витрати, які визначені у разі уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів (відноситься на збільшення фінансового результату);
- витрати, які визначені як собівартість (залишкова вартість) основних засобів виробничого призначення при їх реалізації або ліквідації (залишкова вартість за даними бухобліку відноситься на збільшення, а за даними податкового обліку – на зменшення фінансового результату);
- витрати, які визначені як собівартість (залишкова вартість) основних засобів невиробничого призначення при їх реалізації або ліквідації (відноситься на збільшення фінансового результату);
- витрати на ремонт, реконструкцію, модернізацію невиробничих основних засобів (відноситься на збільшення фінансового результату).

Також, фінансовий результат підлягає коригуванню на витрати пов'язані із створенням резерву сумнівних боргів та забезпечень.

Отже, облікове забезпечення формування операційних витрат на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має відповідати не тільки принципами, що регламентовані обліковими стандартами, але й узгоджуватися з вимогами Податкового кодексу України.

Рис. 3.7 . Модель організації управлінського обліку торговельного підприємства

Джерело: складено за даними [20, с. 254]

Для прийняття рішень у нестабільних умовах ринкової економіки доцільно використовувати підходи, які застосовуються в експертних схемах, як машинна підтримка людського інтелекту, що дозволяє ухвалювати цілком адекватні рішення в умовах неповної, неточної і суперечливої інформації. Зокрема, використовують коефіцієнти співвідношення сильних та слабких сторін до ринкових загроз та можливостей – будується таблиця рішень.

Таблиця рішень – це таблиця, що розкривають правила логічних дій у процесі виконання роботи залежно від вихідних умов. Дають змогу враховувати можливість багатоваріантних підприємницьких дій залежно від вхідних параметрів роботи.

Спосіб компактного представлення моделі зі складною логікою. Аналогічно до умовних операторів в мовах програмування, вони встановлюють зв'язок між умовами і діями.

Але, на відміну від традиційних мов програмування, таблиці рішень в простій формі можуть представляти зв'язок між безліччю незалежних умов і дій. (табл 3.8) Далі всі елементи були проранжовано відповідно до їх важливості – виявлені ваги і оцінені сили кожного елемента за допомогою балів від 1 до 4.

Таблиця 3.8

Таблиця рішень для

Значення відповідного коефіцієнта впевненості	Висновок про відповідність внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім
0	Повна впевненість у відсутності внутрішніх можливостей розвитку установи зовнішнім. реалізувати напрямок не можна, умови відсутні.
1	Більше «проти», ніж «за» щодо відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім та реалізації напрямку
2	Більше «за», ніж «проти» щодо відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім та реалізації напрямку
3	Внутрішні можливості підприємства майже відповідають зовнішнім. Майже напевно можна реалізувати напрямок
4	Повна впевненість у відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім. Є всі умови для реалізації напрямку і повна впевненість в успіху.

Таблиця 3.9

Результати SWOT зваженої оцінки матриці

	РИНКОВІ МОЖЛИВОСТІ									РИНКОВІ ЗАГРОЗИ							Ср.
	№	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	знач.
Сильні сторони	1. Лідируючі позиції серед торговельних	4	4	4	4	4	3	3	1	4	4	3	4	3	4	1	3,3
	2. Великий досвід роботи на ринку.	4	1	3	3	3	2	1	2	4	4	3	3	2	3	2	2,7
	3. Високий рівень сервісу та розвинута інфраструктура обслуговування	4	3	3	2	3	4	4	4	1	2	3	3	4	4	4	3,2
	4. Широка мережа постачальників	4	3	3	2	3	4	3	2	4	4	2	3	1	2	2	2,8
	5. Наявність власного програмного забезпечення	4	3	2	1	2	4	4	1	1	2	4	2	2	4	4	2,7
	6. Високий рівень техніко-технологічного оснащення.	4	2	2	2	2	4	4	1	1	1	4	2	2	4	4	2,6
	7. Висококваліфіковані співробітники та система підвищення кваліфікації персоналу.	2	1	3	2	1	3	2	4	4	4	3	2	1	2	4	2,5
	8. Обширна клієнтська база	3	2	2	1	1	1	4	2	4	3	4	2	3	4	1	2,5
	9. Гарантія обслуговування покупців	3	1	3	4	4	2	4	1	1	1	4	3	3	1	2	2,5
	10. Можливість надання транспортних послуг	3	2	2	3	4	3	2	3	3	2	3	4	4	2	1	2,7
Слабкі сторони	1. Текучість кадрів у воєнний період	2	3	2	1	2	2	2	4	4	4	4	2	1	2	4	2,6
	2. Низька зацікавленість рядових співробітників в розвитку	1	2	2	1	2	2	2	4	4	4	3	3	1	2	4	2,5
	3. Висока вартість залучених ресурсів для розширення потужностей	1	2	3	4	4	1	3	1	4	4	3	2	4	1	1	2,5
	4. Низька привабливість іноземних покупців	4	3	2	2	3	3	1	2	3	3	3	4	4	1	1	2,6
	5. Висока вартість деяких послуг у порівнянні з конкурентами.	3	4	1	2	1	2	1	3	4	4	2	3	1	2	3	2,4
	6. низький термін зберігання продукції	4	1	3	2	4	2	4	4	2	2	3	4	3	4	4	3,0
Ср. знач.		3,1	2,3	2,5	2,3	2,7	2,6	2,8	2,4	3	3	3,2	2,9	2,4	2,6	2,6	2,7

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, досліджуване підприємство має достатній потенціалу задля використання свої сильних сторін та можливостей з метою подолання загроз зовнішнього середовища та нівелювання слабких місць.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління операційних витрат торговельних підприємств на прикладі ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» було отримано наступні теоретичні та практичні узагальнення.

Під витратами торговельного підприємства розуміють усі витрати, які при здійсненні торговельним підприємством своєї діяльності ведуть до тимчасового зменшення величини активів і які в перспективі можуть сприяти зростанню доходів. Витрати торговельних підприємств мають свою специфіку у частині їх виникнення та формування за окремими видами діяльності. Передусім, це його основна діяльність, яка передбачає закупівлю та подальше просування і продаж товарів на відповідному ринку. Витрати торговельних підприємств можуть бути різноманітними і включати різні складові, які залежать від конкретної діяльності та специфіки бізнесу. Однак основні види витрат торговельних підприємств можна узагальнити наступним чином: витрати на закупівлю товарів, витрати на зберігання і управління запасами, витрати на заробітну плату та управління персоналом, витрати на маркетинг і рекламу, витрати на оренду або купівлю приміщень, витрати на оплату податків і обов'язкових внесків, інші різноманітні витрати, такі як витрати на консультації, юридичні послуги, страхування, адміністративні витрати тощо.

Організація обліку операційних витрат на торговельних підприємствах є важливим елементом фінансового управління та дозволяє відстежувати витрати та контролювати їхнє використання. Ефективна організація обліку операційних витрат допомагає торговельним підприємствам забезпечити контроль над своїми фінансами, оптимізувати витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Облік торговельної діяльності регламентує нормативна база представлена у вигляді відповідних законів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку .

Вони потрібні, щоб виявити законність та достовірне відображення господарських операцій, відповідність ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності та проведення контролю. Торговельна діяльність має свою специфіку визнання витрат операційної діяльності, а саме такої її складової як собівартість реалізованих товарів. В НП(С)БО 16 «Витрати» зазначено, що собівартість реалізованих товарів визначається відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси». В обліковій системі торговельних підприємств витрати операційної діяльності мають бути відображені за своїм функціональним призначенням та за економічними елементами.

Управління витратами торговельних підприємств - це процес планування, контролю та оптимізації витрат з метою підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. Застосування методів управління витратами як єдиної системи дає можливість розподілити витрати за товарними групами та визначити товари, що створюють додану вартість, дає можливість врегулювати вплив мінімальної зміни впливу фактора на рівень товарообігу за рахунок зниження собівартості одиниці протягом життєвого циклу товару. продукт через аналіз точки прибутковості для підвищення інвестиційної привабливості. З метою досягнення встановлених стратегічних цілей в управлінні витратами підприємства його керівникам пропонується на основі оцінки внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства здійснювати вибір відповідної методології, яка має включати такі елементи: методи вимірювання, накопичення, віднесення витрат на одиницю продукції, а також методи складання та аналізу звітів управлінського обліку для розробки альтернатив.

Торговельна компанія ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» спеціалізується на закупівлі та подальшому продажу плодоовочевої продукції . Підприємство цілий рік постачає тисячі тонн овочів та фруктів до найбільших українських мереж супермаркетів: «ТАВРІЯ-В», «КОПІЙКА», «СІЛЬПО», «МЕТРО», «АТБ», «ТОЧКА», «ВАРУС», «ІДЕАЛ». Займаючись оптовою торгівлею овочевої продукції, підприємство має достатній потенціал для

здійснення процесів закупівлі, зберігання та реалізації товарних запасів. Як усі торговельні підприємства, ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у складі своїх ресурсів має більшу вартість оборотних активів, які збільшуються та тримають величину в діапазоні від 18789,10 тис. грн. у 2020 році до 22329,60 тис. грн у 2023 році. Основний капітал підприємства представлений в основному основними засобами виробництва, які також мають тенденцію до зростання. У складі оборотних активів на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» превалюють торговельні запаси та дебіторська заборгованість. У передкризові роки ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» мало дуже високий товарооборот в обсязі 90710,80 тис. грн. У 2021 році під впливом загальних економічних факторів відбулося зниження товарообороту до 34515,3 тис. грн. А вже кардинальне зниження результативних показників у перший рік повномасштабного вторгнення РФ в Україну відбулося під впливом загальних наслідків для економіки України у результаті воєнної агресії. Понесені витрати операційної діяльності здійснюють кардинальний вплив на зміну прибутковості підприємства.

Загальною умовою відображення будь-яких операцій, у тому числі і тих, що формують витрати операційною діяльності, є відповідне документальне забезпечення. Тобто, усі витрати або операції, що призводять до виникнення витрат, мають бути зафіксовані у первинних документах. Документальне забезпечення визнаних витрат на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» відповідає усім вимогам. Витрати підтверджуються такими документами як для нарахування амортизації – розрахунок амортизації основних засобів, або відомість амортизації; на суму включення до операційних витрат нарахованої заробітної плати – розрахунково-платіжна відомість. до основних документів, що підтверджують включення до складу операційних витрат понесених їх елементів відносяться: Акти списання товарів; видаткові накладні, товаротранспортні накладні, Акти наданих послуг (виконаних робіт), Рахунки на оплату. Митне оформлення товарів підтверджується митною декларацією.

Ведення бухгалтерського обліку та формування показників фінансової звітності щодо операцій з систематизації операційних витрат підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» здійснюється відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», а також та податкових нормативів, основним з яких є Податковий кодекс України. Визнання витрат у вигляді собівартості реалізованої продукції відбувається одночасно з визнанням доходів від реалізації плодоовочевої продукції. Відповідно до загальних принципів обліку витрати на оплату праці включаються до витрат підприємства, а також на витрати відносяться відповідні нарахування ЄСВ. Відображені в системі рахунків витрати іншої операційної діяльності у кінці звітного періоду списуються на фінансовий результат від операційної діяльності. В обліковій системі формуються такі документи як «Аналіз рахунку», «Картка рахунку», «Оборотно-сальдова відомість за рахунком». Надалі інформація переноситься до загальної оборотно-сальдової відомості, за даними якої заповнюються відповідні статті витрат за видами діяльності та за функціональним призначенням у формі № 2-м Звіт про фінансові результати».

Зміна загальних витрат підприємства відповідає загальним тенденціям його торговельної діяльності. ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» значно знизило свій товарооборот у 2021-2022 роках. Відповідно й витрати його діяльності у ці роки також зменшилися. Проте вже у 2023 році відбулося зростання як загальних витрат так і витрат операційної діяльності. Витрати операційної діяльності підприємства представлені витратами його основної діяльності та іншими витратами операційної діяльності. До витрат основної діяльності відносяться, насамперед витрати, що пов'язані із формуванням собівартості реалізованих товарів. Саме ця складова є найбільшою у складі витрат торговельних підприємств. У складі збутових витрат найбільша частка приходить на транспортування, перевалку, транспортно-експедиційні та інші витрати, пов'язані з транспортуванням товарів – 48,5% від загальної суми збутових витрат. Також значну частку займають витрати на пакувальні матеріали для затаризації товарів на складах - 19,3% загальної суми збутових витрат. У

складі адміністративних витрат ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» значну долі займають саме витрати на утримання управлінського персоналу підприємства, тобто витрати з нарахування заробітної плати та відрахування з фонду оплати праці ЄСВ. На підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» спостерігається вкрай вразлива ситуація щодо забезпечення безбитковості торговельної діяльності. Саме зменшення обсягів продажу у 2021-2022 роках негативно вплинуло на зменшення загальної прибутковості підприємства та здійснило вагомий вплив на зростання точки безбитковості торговельної діяльності. Основною стратегією ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має стати оптимізація витрат, зростання товарообороту плодоовочевої продукції, що забезпечить підвищення його ефективності у стратегічній перспективі.

Контроль витрат відноситься до процесу моніторингу та управління витратами всередині організації для підтримки фінансової стабільності та досягнення прибутковості. Цей процес передбачає виявлення та аналіз різних факторів витрат, таких як операційні витрати, виробничі витрати та накладні витрати, а також впровадження заходів для їх зменшення або оптимізації. Він спрямований на досягнення балансу між мінімізацією витрат без шкоди для якості продуктів або послуг. Ефективно контролюючи витрати, підприємства можуть підвищити свою конкурентоспроможність, підвищити операційну ефективність і отримувати вищі прибутки, що зрештою призведе до довгострокового зростання та успіху. При проведенні контрольних процедур насамперед підтверджується: дотримання облікового та податкового законодавства при визнанні операційних витрат підприємства; підтвердження первинними документами визнаних операційних витрат підприємства; правильність відображення операційних витрат підприємства у системі рахунків обліку; достовірність і співставність відображення витрат в управлінській та фінансовій звітності.

Задля удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління операційними витратами торговельному підприємству ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ

ЮГТОРГСЕРВІС» варто приділити увагу наступним елементам його діяльності. Удосконалення обліку операційних витрат є важливим етапом у фінансовому управлінні підприємством і може сприяти підвищенню ефективності використання ресурсів та зниженню загальних витрат. у частині поліпшення облікової складової слід відкрити аналітичні субрахунки задля формалізації інформації щодо адміністративних та збутових витрат. Вважаємо доцільним на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» посилити таку складову обліку як управлінський облік. Управлінський облік на торговельному підприємстві спрямований на забезпечення ефективного управління всіма аспектами діяльності, включаючи товарообіг, закупівлі, продажі, складське господарство та фінансові показники. Також, враховуючи збільшення отриманого доходу від реалізації продукції та послуг і перебування ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» на загальній системі оподаткування, рекомендуємо підприємству більш ретельно дотримуватися відображення в обліку та узгодження з податковим законодавством тих витрат, на які має бути скоригований фінансовий результат при визначенні бази оподаткування податком на прибуток. Облікове забезпечення формування операційних витрат на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має відповідати не тільки принципами, що регламентовані обліковими стандартами, але й узгоджуватися з вимогами Податкового кодексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С, Топоркова О. В., Наумова Т. А. Удосконалення системи управлінського обліку торгової організації в конкурентному середовищі *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 294-300.
2. Брагіна О.С., Забродна І.О. Розробка стратегічного підходу до управління витратами підприємства. *Екон. журнал Одес. політехн. ун-ту : наук. журн.* 2021. №3 (17). С.19-25.
3. Верзілова Г. Р. Облікова інтерпретація витрат на маркетингову діяльність торговельного підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №3. С. 284–292. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-284-292>
4. Волошина-Сідей В. В. Формування механізмів взаємозв'язку фінансового та управлінського обліку витрат операційної діяльності з використанням методики бюджетування. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7325> (дата звернення: 15.02.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.56](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.56)
5. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З. Управління конкурентоспроможністю підприємств оптової торгівлі. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 49-53.
6. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З. Стратегічне управління запасами торговельного підприємства *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 89-94
7. Даценко Г., Кудирко О. Методика проведення аудиту й внутрішньогосподарського контролю товарних запасів на торговельних підприємствах. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 12. С. 84-90. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.12.12>
8. Головацька С.І. Методичний інструментарій внутрішнього контролю у системі контролінгу витрат підприємства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2020. № 61. С. 78-83.
9. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2024).

10. Добрунік Т.П., Вареник Р.О. Обліково-інформаційне забезпечення операційних витрат вітчизняних підприємств. *European scientific congress. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. (December 25-27, 2023). *Barca Academy Publishing. Madrid, Spain*. 2023. Pp. 565-571. URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-european-scientific-congress-25-27-12-2023-madrid-ispaniya-arhiv/>.
11. Жарнікова В. В. Сучасні підходи до формування обліково-аналітичної бази організації обліку розрахунків з покупцями. *Ефективна економіка*. 2019. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7145> (дата звернення: 13.02.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.156](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.156)
12. Замула О. Управління витратами підприємств на засадах концепції сталого розвитку. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 3. С. 208-215.
13. Згалат-Лозинська Л., Лич В. Актуальні проблеми стратегічного управлінського обліку витрат в системі інноваційного розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-72> (дата звернення 10.04.2023)
14. Квач І.Я. Групування факторів впливу для управління витратами підприємства роздрібної торгівлі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 4 (21). С. 224-230.
15. Косяк А.П., Литовченко О.Ю. Основні аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення та управління витратами підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 56. С 145-151.
16. Лопатовська О.О., Кізюн Л.В. Проблеми формування обліково-аналітичного забезпечення управління операційними витратами, як умова сталого розвитку підприємства *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту: Економічні науки*. 2019. № 15. С. 141-151.
17. Маркіна І.А. Менеджмент товарних запасів торговельних підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 59, 2020. С. 90-97

18. Медвідь Л.Г., Воронко Р.М., Редченко К.І. Класифікація логістичних витрат торговельних підприємств у підсистемі управлінського обліку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 70, С. 34-41
19. Меліхова Т.О., Шишига М.П. Удосконалення обліку і аудиту адміністративних витрат підприємства. *Економіка та держава*. 2020. № 11. С. 28-34. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.11.28
20. Мельничук І.І. організація управлінського обліку на торговельному підприємстві. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Випуск 6 (23). С. 252-255.
21. Міхін А.А. Облікове забезпечення операційних витрат торговельних підприємств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану: тези доповідей підсумкової студентської конференції ФМОІТ, присвяченої 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників*. ОНЕУ (10-12 квітня 2024 р). Одеса. ОНЕУ. 2024. С. 104-106
22. Мінаєв Д., Раделицький Ю. Класифікація витрат агродіяльності з позиції обліку і контролю в умовах використання геоінформаційних технологій. *Вісник Економіки*. 2023. № 3. С. 97–114. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.097>
23. Мисака Г. В. Аналітичний інструментарій управління витратами обігу підприємств торгівлі в умовах невизначеності. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2021. № 1, С. 103–111. <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-14>
24. Мурашко І.С. Бухгалтерський та управлінський облік як основа інформаційного забезпечення управлінської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1569>
25. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/> (дата звернення 19.04.2024).

26. Обліково-аналітичне забезпечення в системі управління товарними операціями підприємства: Монографія / О. М. Кудирко та ін. Agenda Publishing House Ltd, London, United Kingdom, 2022. - 136 с.

27. Овчарова Н. В., Кравченко О. В., Устик Є. С. Транспортні витрати торговельного підприємства: особливості обліку. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 160-165. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-25](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-25).

28. Овчарова Н., Кравченко О., Бобошко Р. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 30. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-45>

29. Омецінська І. Особливості формування витрат операційної діяльності за елементами. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 4. С. 159–174.

30. Педченко Н.С., Тітенко Л.В., Мілька А.І, Артюх-Пасюта О.В., Тітенко Ю.А. Сутність та еконмоічний зміст витрат підприємства: сучасний погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. Випуск 1 (107). С. 29-36. URL: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-1-4>

31. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, / Верховна Рада України. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua /laws/show/2755-17> (дата звернення 10.03.2023)

32.Подмешальська Ю.В., Феофанов Л.К., Романова О.В. Облік і контроль адміністративних витрат на торговельному підприємстві для прийняття управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/issue/archive>

33. Подмешальська Ю. В., Степаненко В. А. Облік витрат на збут. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 24. С. 31–35. DOI: [10.32702/2306-6814.2018.24.31](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2018.24.31)

34. Прядко В.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами. *Економічний аналіз*. 2018. Том 28. № 4. С. 265-270.

35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон ВРУ від 16.07.99р. №996-XIV. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 19.03.2024)

36. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства: наказ міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 653. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 12.03.2024)

37. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 14.09.2024).

38. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 12.03.2024)

39. Публічна інформація – система аналітики відкритих даних про ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» URL: <https://clarity-project.info/edr/13881657/licenses> (дата звернення 20.04.2024).

40. Реслер М. В. Захаркевич В. М. Класифікація витрат підприємств торгівлі в системі обліку та управління ними. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету* . 2019. Випуск 57. С.100-103.

41. Родіна О.В. Сучасні підходи до визначення сутності категорії «витрати» *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 1181-1185

42. Фоміна О.В.. Управлінський облік у торгівлі : монографія – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 468 с.

43. Хорунжак Н.М., Портовас Т.Р. Аналіз операційних витрат: джерела та методи. *Інноваційна економка*. 2019. № 7-8 С. 132-139. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/195> (дата звернення 15.04.2024)

44. Чернікова І.Б., Полулях А.М.. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 43. С.466-470.

45. Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. *Scientific journal "MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS"* С. 160-165.

46. Якименко-Терещенко Н.В., Жадан Т.А., Жук Є.А., Головенко М.О. Контроль витрат в системі аналітичного забезпечення управління підприємством. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)* 2021. № 3. С. 36-42.

47. Яновський Д.Л. Оптимізація витрат як елемент забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економічний журнал. Одеський політехнічний університет.* 2021. № 3(17). С. 87-95.

ДОДАТКИ